

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Wij moeten ons aan het volk bekend maken, en het is duidelijk, dat zulks niet kan geschieden met dorre vertoogen van wetenschappelijken aard, die slechts gelezen worden door hen, tot wier bevoegdheid zij behooren; maar wel met schetsen, waarin wij met onze ware gebreken en deugden, en met onze ware neigingen, wenschen en behoeften voorgesteld worden. In één woord, wij moeten eene wezentlijke militaire litteratuur stichten, in derselver geheel omvang; dit is het, waaraan wij behoefte hebben; dit is de weg, waar langs de natie in onze woning moet worden binnengeleid; doch dan moeten wij die woning ook duchtig reinigen, opdat zij geen schadelijke indrukken vandaar medeneme. En mogt er dan hier en elders een vlekje overblijven, in 's Hemels naam, welk beschaafd en eerlijk man zal hem hoonen, die, alle verwaandheid ter zijde zettende, met gulden mond bekent: ik heb gezondigd.

Wt.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

ZESTIENDE DEEL.

AUGUSTUS 1847. — N°. 2.

BREDA,
BROESE & COMP.

1847.

*De onderstaanden verklaren
dat dit tijdschrift hun hennet Drukken
is gedrukt en door huu wordet verk.*

Breda, den 7^e Oct. 1847

Broese & Comp.

MILITÄRE SPEKTATOR.

TUDESCHRIEFT

1872

REDAKTIONELLE ANGEBEN

Die Redaktion des "Militären Spektators" ist für alle Zusendungen von Artikeln, Berichten, etc. an die Redaktion zu richten. Die Redaktion ist nicht verantwortlich für die Rückgabe von Originalen, wenn diese nicht ausdrücklich als solche bezeichnet sind. Die Redaktion behält sich das Recht vor, alle Zusendungen zu kürzen oder ganz zu verwerfen, ohne dass sie dafür verantwortlich ist. Die Redaktion ist nicht verantwortlich für die Rückgabe von Originalen, wenn diese nicht ausdrücklich als solche bezeichnet sind.

VERLAGSSTELLE

J. F. van Nijmegen

WESTENDE DEEL

AUGUSTUS 1872 - N. 2.

BRONSE & COMP. CREDY.

1872

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Venlo, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

BRIEVEN AAN MARIAS.

XVIII.

INHOUD.

Bijzonderheden omtrent de uitvoering der keizerlijke bemoeijng in het Tyrolsche scherpschutterswezen. — Iets over de volkswapening en den zin dien men er thans aan moet hechten. — Een woord over de aanneming van de begrooting voor Oorlog.

Volgens belofte zal ik u nu bekend maken met eenige bijzonderheden der nieuwe keizerlijke bemoeijng in het nationaal scherpschuttersbedrijf in Tyrol. Daardoor — hieraan mag ik niet twijfelen — zult gij welligt eenigzins terugkomen op uwe eerste ideeën: dat zoo iets bij ons niet in te voeren of toe te passen zoude wezen. Die bijzonderheden, waarde vriend! zijn van hoog staatkundig gewigt, en verdienden voorzeker eene ernstige en gezette overweging uit te maken bij de Commissie die voor eenige jaren de opdracht ontving, om eene nieuwe wet op de militie en schutterij te ontwerpen. Is deze Commissie op bijna onoverkomelijke zwarigheden gestooten, die in de tegenwoordige grondwet gelegen zijn, zij zou, bij het overdenken van het gronddenkbeeld der organisatie van de eigenlijke Tyrolsche Landwehr, in verband met de verordeningen van onze tegenwoordige Grondwet, niet diezelfde zwarigheden, of in veel geringere mate ontmoeten.

Het spreekt wel van-zelf, dat ik hier niet in al de bijzonderheden zal treden, die welligt zouden moeten kenbaar gemaakt worden, om de Commissie te overtuigen, dat eene dergelijke inrigting zeer goed met hetgeen bestaat, en dat toch te eeniger tijd zal daargesteld moeten worden, zou overeen te brengen wezen; doch ik geloof mij genoegzaam toegerust, om die overtuiging ingang te doen vinden, wanneer ik in de gelegenheid gesteld ware, om deze geheele zaak mondeling te ontwikkelen en te betoogen. Onze tegenwoordige Minister van Binnenlandsche Zaken zal, als oud-officier der schutterij, meer dan oppervlakkig bekend wezen met al de leemten en gebreken onzer schutterij, en uit dien hoofde als een bevoegd beoordeelaar kunnen optreden. Ter zake:

De Weener-hofkanselarij, het landvoogdijschap, even als het Tyrolsche stenden-congres, traden op uitdrukkelijken wil des Keizers, in overleg, ter beraming van de doelmatigste middelen tot het doen herleven der aloude nationale schiet-oefeningen. Op den 23sten December 1845, werd de nieuwe verordening voor de scherpschutter-oefeningen geproclameerd, en zodoende eene wettelijke drijfveer daargesteld tot het doen herleven van den ijver voor het voorvaderlijk bedrijf.

De hoofdzaak dezer nieuwe wet bestaat in de rijke toelagen van 's Rijks wege voor de ondersteuning der schietinrigtingen, voor de aanschaffing van bussen ten behoeve van onbemiddelde schutters, voor gratificatiën, en voor de twee groote prijzen welke jaarlijks aan de beste schutters zullen worden uitgereikt.

Tot het eerstbedoelde einde zijn f 80,000 guldens toegekend. Voor de beide hoofdprijzen zullen jaarlijks 200 ducaten worden toegewezen, en het bedrag der gratificatie is vrij aanzienlijk. Boven en behalve deze geldelijke ondersteuning, zullen eereregtten worden toegekend, benevens bijzondere gunsten voor jonge schutters, welker toekenning de regering aan zich behoudt. De gemeenten zijn daarenboven gemagtigd, om alles aan te wenden, wat eenigzins zoude kunnen strekken om de keizerlijke bedoeling te bevorderen.

Van het bekend worden dezer wettelijke verordening, dagteekent een nieuw tijdperk in het Tyrolsche schutterwezen. Zij heeft — als men wil — eene geheel officiële inleiding, en eerst in het vervolg van tijd zal men moeten zien, of men den besten weg ingeslagen heeft, om de ingesluimerde nationale neiging weder te doen opwaken, en of zij de verwachte gevolgen zal voortbrengen.

Weinige weken na de verschijning van het bedoelde *schutters-edict*, dat in den werkelijken zin, aan Tyrol eene eigenlijke Landwehr-organisatie heeft geschonken, knalden de bussen in bijna al de gemeenten. De goedgehartige Tyrolers, die met vreugde en erkentelijkheid het keizerlijk edict gelezen hadden, wilden niet achterlijk blijven in het betoonen, dat het hen niet aan goeden wil, noch aan ijver

ontbrak. Een groot getal nieuwe schutters deed zich inschrijven, geoefende veteranen verschenen weder op de schietplaatsen, om door hun voorbeeld en goeden raad de bedoelingen der regering te bevorderen. Het prijsschieten werd bepaald en druk bezocht. Bij de beide keizerlijke wedstrijden, die te Innsbruck en Botzen op den 30sten Mei en 4^{den} October 1846 plaats hadden, waren 508 en 649 afgevaardigde scherpschutters tegenwoordig (1). De schuttergilden hadden bij die gelegenheid gewedijverd, om het feest den meesten luister bij te zetten, en met de schutters jubelden de toeschouwers. Niet meer enkelen en verdeeld, maar met afdeelingen togen de gasten uit alle gemeenten en dalen, met wapperende oude en nieuwe vaandels, naar de plaats van den wedstrijd. Met muziek en zang en met den hartelijksten welkomsgroet werden zij ontvangen.

De Tyroler volkszin was ontwaakt; dit bespeurde men duidelijk, toen bij het schieten de *pop* van achter de schijf te voorschijn kwam, en een *kern-* (middelpunt) treffer deed kennen.

Uit den algemeen aangenomen groen gevederden hoed, en den uniform schutters-wapenrok, zag men duidelijk, dat de Tyrolers de eigenlijke bedoeling van het keizerlijk Edict begrepen hadden, en dat de oefeningen en de wedstrijd een echt vaderlandsch doel hadden: Het Tyroler schutterswezen moest eene volkswapening in den uitgestrektsten zin der bedoeling worden, en het zou, op veel vastere grondslagen dan vroeger bestonden, worden opgetrokken door de in- en medewerking der keizerlijke regering.

Het goed begin van den herleefden schutterszin, doet alerwege in Duitschland de hoop koesteren op zegerijke gevolgen, waardoor eene instelling zal worden behouden, die ook buiten de Tyroler bergen belangstelling en navolging zal ontmoeten.

« Welligt » — zegt de berigtgever — zal Duitschland eenmaal zulke strijdvaardige zonen noodig hebben, als er

(1) Als eene belangrijke bijdrage kan gemeld worden, dat van de 5746 schoten welke te Innsbruck op dien dag gelost werden, 1821 treffers in de roos en daaronder 17 treffers in het middelpunt der roos waren. Te Botzen werden 7390 schoten gedaan, waaronder 1550 treffers in de roos en 12 treffers in het middelpunt getroffen hadden. Daarbij komen in eerstgemelde stad 523 treffers rakelings de roos, en in de tweede stad evenzoo 1034 treffers. De roos had 6 duimen middellijn, en er werd op 155 passen uit de vrije hand geschoten. Uit de resultaten welke sedert jaren door de scherpschutters-afdeeling onzer jagers verkregen zijn, zal men kunnen opmaken dat onze landgenooten, bij ijverige oefening, geenszins bij de bedrevenste Tyroler scherpschutters zullen behoeven achter te staan.

achter de Tyoolsche grensbergen gevonden worden. Het schutterwezen van dat kleine land, kan de kern worden, waaraan de rijen der strijders van het vlakke land zich aansluiten. Naar het voorbeeld van die weinige duizenden, zullen de honderdduizenden daar buiten, leeren, hoe zij zich oefenen en voor den vaderlandschen strijd moeten voorbereiden.»

De duitsche berigtgever heeft zich niet bedrogen in zijne verwachtingen, want nauwelijks was er een jaar verlopen, nadat deze nationale zin in Tyrol weder ontwaakt is, of in andere oorden van Duitschland werd dat voorbeeld op eene wijze gevolgd, die doet vooronderstellen, dat de volkswapening — een, behalve in Pruisen, voor vele staten nog onopgelost vraagstuk — in den Tyroler zin zal opgevat worden. In Baden is de eerste bemoeijng daartoe uit den boezem der burgers uitgegaan; doch schijnt weldra door den invloed der regering te zullen ondersteund worden. Het groote schutterfeest te Berlijn, heeft er nieuw leven door gekregen, en nimmer is het zoo luisterrijk geweest dan dit jaar.

Ik sprak zoo even van de volkswapening als van een onopgelost vraagstuk, en ik meen het niet juister te kunnen uitdrukken. Het woord volkswapening verkrijgt toch allengskens eene andere beteekenis, al naarmate de voortgang der ideeën, omtrent de deelneming van het volk aan het inwendig en uitwendig bestuur der staten, eene meer bepaalde rigting erlangen.

Vroeger toch zag men in de volkswapening alleen een pligt in tijd van oorlogsnood, en een last in tijd van vrede, schadelijk voor de personele belangen en voor de schatkist. Men zag er ook eene kracht in, waarover de vorst min of meer beschikken kon, omdat het initiatief van oorlog en vrede, zelfs in de grondwettige staten, aan het hoofd van den Staat bleef overgelaten. Onder de wapening van het volk verstond men niets anders, dan dat ieder die de wapenen dragen kon, wettelijk verplicht was ze aan te gorden, tot welke klasse van de maatschappij hij ook behoorde.

Sedert nu de fransche socialisten de bevolking weder in klassen, namelijk: *la noblesse*, *la bourgeoisie* en *le peuple*, hebben onderscheiden, aan welke klassen zij, als het ware, bijzondere vorderingen, kwalificatiën, voorregten of grieven opdringen, — nu men sedert eenige jaren mannen, ja vrouwen van naam heeft zien voor den dag treden en hare talenten heeft zien toewijden, aan hetgeen zij onderdrukking van *le peuple*, de regering van *la bourgeoisie*, en de voortdurende strijd van de geprivilegeerde klasse of *la noblesse*,

tegen beiden noemen, sedert dien tijd breiden de ideeën dezer socialisten zich meer en meer uit, en schijnt men geneigd te wezen, ook elders, aan de beteekenis van het woord volk, iets anders te hechten, dan den zin waarin het vroeger werd opgenomen. Voor de stelselmatige wijsgeerige Duitschers, werd deze ideeëgang een lokaas, dat ingang moest vinden. De grond was dáár toch voor lang voorbereid door de heerstelsels van den grooten denker J. GÖRRES, die, hoewel voor zich-zelfen niets anders beoogende dan het doen ontkiemen van zuivere grondwettige ideeën, echter onwillekeurig aanleiding gaf, dat zijne leerlingen en navolgers zijne denkbeelden in meer radikalen zin verbreedden.

Allengskens wilde men in de *volkswapeningen* andere elementen vestigen; men wilde er uitgebreidere waarborgen door erlangen, die gelijktijdig het volk — in den ouden collectieven zin — niet slechts in zijn bestaan en onafhankelijkheid naar buiten, maar ook zijne regten en grondwettige vrijheden naar binnen, of tegen inwendige dwingelandij of oppermagt zouden beschermen.

Velen, en onder deze zijn staatkundigen van grooten naam, zien in de Pruisische landwehr-organisatie eene inrigting, welke aan de bovengenoemde vorderingen kan voldoen. Doch niet allen schijnen dit zoo te begrijpen, dewijl men in Pruisen reeds sporen heeft ontdekt eener neiging, om buiten de instelling waarvan hier sprake was, de grondslagen te leggen tot eene vereeniging van krachten, die meer radikale denkbeelden zoude kunnen verwezenlijken. Men behoeft het doel en de strekking der Turngenootschappen niet geheel te ontleiden, om de eigenlijke drijfveer der grondleggers te zien bloot komen.

Intusschen heeft de handel en nijverheid, benevens de steeds aangroeiende behoefte naar beschaving, bijna overal de voornaamste staatskrachten vereenigd bij die klasse van het volk, welke de Franschen *la bourgeoisie* noemen, die bijna overal — Engeland welligt nog uitgezonderd, waar de aristocratie nog zoo weinig afstand van hare aloude regten gedaan heeft — zich de privilegiën van de aristocratie heeft toegeëigend.

Daardoor is eene nieuwe behoefte bij die klasse van burgers ontstaan, namelijk, om, bij de uitbreiding harer grondwettige regten, d. i. krachtige inmenging in het bestuur des lands, voor hare onafhankelijkheid ten opzichte van dat bestuur, ook den waarborg te hebben, dat zij nimmer kan verdrongen of uit het bezit van persoonlijk eigendom, of staatkundige positie, kan verdreven worden, door die groote massa van het volk, welke tot nu toe eene nietsbeduidende rol

gespeeld heeft, doch die, meer en meer wakker gemaakt en voorgelicht, deel wil nemen in de voorregten welke fortuin en positie geven.

Ook deze waarborgen weet de denkende Pruis te vinden in zijne landwehr-instelling, omdat de kaders van dat groote ligchaam, zijnde zijne grootste of hoofdkracht, uit de zoogenaamde *bourgeoisie* gekozen, en hoofdzakelijk daaruit gevoed en onderhouden wordt.

In vele andere deelen van Duitschland, waar eene dergelijke inrigting niet bestaat, en die in de loopende oogenblikken niet zou daar te stellen wezen, gevoelt men echter die behoefte niet minder, terwijl men er maar al te goed begrijpt, dat de verordeningen omtrent de volkswapeningen, die van de tijden van den bevrijdings-oorlog dagteekenen, geenszins volledig zijn, en evenmin voldoen aan behoeften, welke men meer en meer als hoogstnoodzakelijk beschouwt.

Ik geloof mij niet te bedriegen, waarde vriend MARIAS! wanneer ik in de pogingen, welke in de zuidwestelijke Duitsehe staten plaats hebben, om aan de scherpschutters-genootschappen eene meer algemeene strekking en eenen meer samenpassenden vorm te geven, eene drijfveer zoek, die in het zoo even ontwikkelde past. Evenmin geloof ik ver van den weg te dwalen, wanneer ik vooronderstel, dat de regeringen dier staten, zoowel door het voorbeeld van het Weener kabinet, in de volkswapening van Tyrol, als door de omstandigheden gedrongen, hare bemoeijing niet zullen onttrekken aan die ontkiemende staatskracht, die, hoe klein in den aanvang ook, voorzeker, bij eene behoorlijke leiding, eenmaal de steun zal kunnen worden van orde en wet, en eene rots kunnen daarstellen, waartegen het wild en onbeteugeld geweld der *nivelleurs* te barsten zal loopen.

Zou het nu noodig wezen om deze vlugtige redenering uit te breiden, en den toestand met de behoefte van ons vaderland, daarmede te vergelijken? Ik zou in herhaling moeten vallen van vele zaken, bij gelegenheid der behandeling van ditzelfde onderwerp reeds aangehaald, en het zou weinig helpen, wanneer de ideeëgang niet reeds genoegzaam geleid was, op de hoofdbedoeling van mijn zwak betoog. En wat zou het ook helpen, waarde vriend, wanneer het mij niet gelukt is, om de aandacht van eenige invloedrijke mannen te trekken op de zaadkorrels die ik heb willen uitwerpen! Niet dat ik twijfel of de tijden die wij te gemoet gaan, zullen van-zelve het betoog aanbrengen, dat er veel tijd verloren gegaan is in werkeloosheid voor de toekomst, om het huishouden van den dag, in zijnen reeds onrustigen gang niet te verstoren; maar dan zal het welligt te laat wezen,

om iets te verwezentlijken, dat niet dan in rustigen tijd en door veel zorg kan rijpen tot een schoon en krachtig geheel. Doch basta hierover; eene andere gebeurtenis verdient met enkele regels herdacht te worden.

Ha! ha! het budget, zult gij zeggen, en gij hebt niet misgeraden, hoewel ik dit punt, vroeger zoo dikwerf door mij besproken, niet dan huiverend wil aanroeren. Ik zou toch alle medegevoel voor mijne collega's, arbeiders aan den publicken weg, moeten missen, wanneer ik zonder bedenken een hosanna aanhief over de wettelijke bekrachtiging der begrooting voor oorlog en de bevestiging van hetgeen bestaat, een bestaan dat zoo scherp door hen bevochten is.

In mijne vorige brieven had ik niet onduidelijk te kennen gegeven, dat ik niet twijfelde of de kritiek, welke in den laatsten tijd hoe langer hoe heviger werd, zou, in weerwil van haren invloed op de leden der Tweede Kamer, toch niet die uitwerking hebben, welke oogschijnlijk beoogd werd. De bepalingen der Grondwet zeggen toch te duidelijk, dat alleen aan het hoofd van den Staat de regeling en indeeling van de strijdmagt toekomt, en dat het toekennen of weigeren van de gelden die daarvoor noodig gerekend worden, tot de beroepsbezigheid der Kamer behoort. Kon de Kamer nu treden in bijzonderheden, kon zij het initiatief nemen, en zeggen, hoe of de strijdmagt zamengesteld moet wezen; zij, die, volgens hare eigene bekentenis, niet wist te oordeelen over dat onderwerp? Zij had zich alzoo slechts te bepalen tot de aangevraagde sommen, en in dat opzigt had de kritiek de regering het krachtigste ondersteund, door de Kamer te overtuigen, dat de ongeveer tien millioenen, die voor het eigenlijk oorlogsbeheer aangevraagd waren (de pensioenen afgerekend, welke in vroegere tijdvakken nimmer onder het cijfer der begrooting voor oorlog begrepen zijn geweest) niet konden verminderd worden.

Verheugde het mij, mij niet bedrogen te hebben in mijne verwachting, verre ben ik er echter af, een triomflied te willen aanheffen, ten aanhoore van hen, die anders dachten dan ik, omdat ik van het idee uitga, dat men ontzag dient te hebben voor het gevoelen der minderheid, en in gemoede geloof dat men dat ook verschuldigd is aan de minderheid in de Tweede Kamer, die met zooveel vaderlandschen zin is opgetreden.

Intusschen moet de *Nieuwe Spectator* verschrikkelijk teleurgesteld zijn geweest, dat zelfs die minderheid zoo weinig notitie genomen heeft van het betoog, waarmede een groot deel van zijnen eersten jaargang gevuld is, noch van zijne aardigheden over de ligte veld-artillerie. Hij heeft op nieuw

de spreuk bevestigd gezien, « dat hij die te veel bewijst, eigenlijk niets bewijst. » Niet minder ongevallig moet het hem geweest zijn, dat een van de welsprekendste redenaars van de minderheid, en juist dat lid, 't welk het meest bevoegd was, eenig oordeel in dezen te vellen, openlijk verklaarde, dat hij in de geschriften, welke het oorlogsbeheer bestreden hadden, niet veel anders geleerd had, dan dat ieder aan eenig wapen de voorkeur gaf, en dat wilde verheffen ten nadeele of op kosten der andere. Kortere zaakrijker kon men toch geen antikritiek zamenvatten, en het doet eer aan het scherpzinnig doorzigt van den warmen vaderlander, den welsprekenden VAN DAM VAN ISSELT, dat hij in de afstemming der begrooting van oorlog, niets anders zou gezien hebben, dan de beknibbeling op onderdeelen; dat hij daarin zou opgemerkt hebben, het begin van eene algeheele vernietiging der weerbare magt, en den gevaarlijken triomf van de dwalenden, die vermeenen, dat men met de schutterij gerust aan alles het hoofd kan bieden.

Overigens waart gij bekend met mijne bijzondere gevoelens over de hier bedoelde kritiek, en daarom zult gij voor 't minst niet verwonderd wezen, dat ik zoo weinig gewag maak van de nederlaag van hen, met wie ik het in principe niet eens kon wezen. Ik vermeen ook, dat veel van hetgeen geschreven is, niet geheel verloren zal zijn, en in het vervolg van tijd nuttig zal werken in het belang van het leger; want er is veel gezegd dat behartiging verdient. Het spreekt van zelf, dat ik hier bedoel hetgeen door deskundigen geschreven is, en niet de *roccoco*-artikels van het *Handelsblad*, die even vóór en na de aanneming der begrooting, het vaderland met al de Egyptische kwalen bedreigd heeft, en die het deze keer bijzonder op het budget van oorlog gemunt had.

VERHAAL

VAN DE

KRIJGSGEBEURTENISSEN TE BALI IN 1846.

In den vorigen jaargang hebben wij reeds eenige bijdragen geleverd over den krijgstogt van het Nederlandsch Indische leger naar het eiland Bali, en hebben de gevolgen dezer expeditie geschetst, in zooverre de weinige tot ons gekomen bescheiden, ons daartoe in staat gesteld hadden. Bij die gelegenheid deden wij kennen, dat wij redenen hadden om te mogen onderstellen, dat vollediger berigten tot ons zouden komen. De verplichting echter die aan de officieren en beambten van het O. I. leger is opgelegd, om geene krijgsgeschiedenissen publiek te maken, zonder toestem-

ming van het hooge bewind — een verbod, door gewigtige redenen van staat gewettigd — is de oorzaak dat onze wenschen niet spoedig voldaan werden.

Uit bijzondere briefwisseling en door officieuse mededeelingen, zijn wij in staat gesteld, een meer omstandig verhaal van de krijgsgebeurtenissen op Bali te leveren. De wijze hoe die krijgstogt door eenige van onze staatkundige dagbladen is voorgedragen, maakte het ons ten pligt, niet langer te wachten met de mededeeling dezer bijzonderheden. Immers, ziet men, hoe elders de krijgsgebeurtenissen in de koloniën, door de staatkundige periodieke pers worden geschetst, hoe gevoelig men daar is voor alles wat de nationale eer kan strelen en voeden; — met hoeveel gevoel van dankbaarheid men erkend en wil erkend hebben, wat de vaderlandsche krijgslieden doen en gedaan hebben voor de belangen van het Moederland, zelfs ook in de oogschijnlijk geringste voorvallen; ons was het beschoren eenen geheel anderen weg te zien inslaan door hen, welke zich de organen van den publieken geest noemen.

Wij hebben voor ons liggen onderscheiden brieven en noten, van brave waarheidslievende officieren van het O. I. leger, die bij het lezen van al de beleedigende courant-artikels, dadelijk de pen hebben opgevat, om aan hunne verontwaardiging lucht te geven, in het volste vertrouwen, dat de *Militaire Spectator* de eer van het O. I. leger zoude handhaven, door hulde te doen aan het gedrag der krijgslieden en schepelingen, bij eene expeditie, waarbij zulke gewigtige belangen op het spel stonden, en die, hoe ook door partijdige pennen verkleind, ja zelfs in een bespottelijk daglicht gesteld, in aard en doel grooter, en in de gevolgen oneindig belangrijker was, dan men zich in Europa voorstelt.

Met redenen vraagt men den *Militairen Spectator* af, of onze dagbladen zoozeer door partijgeest en oppositiezucht verblind zijn, om ernstig te gelooven, dat hunne uitspraak over deze gebeurtenissen, het O. I. leger welkom was, waardoor het zou toonen ongevoelig te wezen, hoe deszelfs gedrag beoordeeld wordt, ook zelfs dan, wanneer men door verkeerde inzigten, of door bedoelingen, vreemd aan de zaak, haar gewigt meent te moeten verkleinen.

Met reden vraagt men, wie het regt gegeven heeft aan die schrijvers, om weg te nemen en te vertrappen den krans van hen, die gevallen zijn in den strijd voor de eer en de belangen van het Moederland, of om de kogels te tellen die hen getroffen hebben? Of zouden de weinige verdedigers van eenen kleinen post, die moedig hun leven ten offer brengen voor het vaderland, in een oproer, waaraan men het karakter van krijg niet kan schenken, daarom minder eervol onder de groene zooden rusten, dan zij die in eenen grooten veldslag vallen? Zou de moed en het beleid, door Nederlandsche krijgslieden ten toon gespreid bij de expeditie tegen Bali, van minder gehalte wezen, dan die welke wegens Quatre-Bras, Waterloo, Hasselt of Leuven zijn bezongen? Zou de met edel vaderlandsch bloed gekochte onderwerping van den vorst van *Beliling* zooveel lager aangeteekend staan, dan de overwinning der Franschen bij *Isley*, terwijl het getal der gewonden en gesneuvelden, en de inspanning bij de beide gevechten aan den dag gelegd, niet veel van elkander zal verschillen? Zou

men in Nederland de hoop koesteren, van nog meer den moed aan te wakkeren, het zedelijk gehalte te versterken van de O. I. krijgslieden, door voorbedachtelijk het relief te verkleinen en te verlagen van eenen krijgstogt, die voor hen een maatstaf was wat zij doen kunnen en doen willen, ook dan wanneer de roepstem van Koning en Vaderland en de eer van de aloude roemrijke vlag, grootere inspanning, talrijkere offers vraagt?

Wanneer zulke uitspraken werkelijk die zijn van den publieken geest in Nederland, dan meent men dat hij diep gevallen is, hoezeer de O. I. krijgslieden vertrouwen, dat het dierbare pand, de nationale eer, voor 't minst bij het vaderlandsche leger ongeschonden, onbevlekt zal bewaard blijven, en dat zij dáár eene onpartijdige erkenning en medegevoel zal vinden voor de diensten welke het O. I. leger aan de zaak des vaderlands bewees.

Wij laten, na deze korte uitweiding, hier volgen hetgeen de titel van dit vertoog belooft.

Het eiland *Bali* is in verscheidene kleine rijken verdeeld, die onderling onafhankelijk, doch ondergeschikt zijn aan den *dewa-agong* (Opperpriester), die in het ten Z. O. des eilands gelegen rijkje *Klonkong* resideert.

Deze ondergeschiktheid jegens den *dewa-agong*, strekt zich niet verder uit, dan dat hij in belangrijke aangelegenheden geraadpleegd wordt, hetgeen echter niet belet, dat de vorsten toch hun eigen zin volgen, indien zij vermeenen dat zulks beter met hunne belangen strookt.

De voornaamste rijken van Bali zijn: *Beliling* ten noorden, en *Karang-assam* ten oosten van het eiland.

Tegen de vorsten dezer landen zijn de krijgsoperatiën gericht geweest, welke het onderwerp dezes zullen uitmaken; doch alvorens tot het verhaal der gebeurtenissen over te gaan, zal het dienstig zijn, de redenen aan te voeren welke tot den oorlog hebben doen besluiten.

De bezwaren tegen den vorst van *Beliling* bestonden hoofdzakelijk uit de volgende punten:

- 1°. Dat hij de door hem aangegane en eigenhandig geteekende overeenkomsten van 26 November 1841 en 8 Mei 1843, heeft geschonden, en herhaaldelijk geweigerd heeft, zijne vroegere onvervankelijke verklaring te bevestigen, dat het rijk van *Beliling*, waarvan het bestuur hem geheel was overgelaten, een gedeelte uitmaakt van Nederlandsch Indie, en gevolgelijk als zoodanig geplaatst is onder de opperheerschappij van Nederland.
- 2°. Dat de tot *Beliling* behorende bevolking van *Djembrana* in Januarij 1844 zich heeft schuldig gemaakt aan de plundering van een onder Nederlandsche vlag varende, en aan een Nederlandsch Indisch onderdaan toebehoorend vaarttuig, en dat de daarvoor toegezegde vergoeding niet is gegeven.
- 3°. Dat hij de gezanten van het Gouvernement niet met de verschuldigde eerbewijzen, en als afgevaardigden van eenen Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, maar eerder als vijandelijke personen heeft ontvangen en bejegend.
- 4°. Dat hij eenen hem door den Gouverneur-Generaal geschreven brief onbeantwoord heeft gelaten; en

5°. Dat hij de Nederlandsche vlag niet vertoonde, wanneer en zooals het behoorde.

Tegen den Vorst van *Karang-Assam* waren dezelfde bezwaren als hierboven onder § 1 zijn vermeld, terwijl de bevolking van tot dit rijk behorende *Karang-Anjer*, zich in Mei 1843 almede aan de plundering van een onder Nederlandsche vlag varend vaartuig had schuldig gemaakt, zonder daarvoor voldoening te geven.

Wel verre van zich de goede raadgevingen en vermaningen ten nutte te maken, en aan de wettige en regtvaardige eischen der hooge regering van Nederlandsch Indië te voldoen, zijn beide genoemde Vorsten nalatig gebleven in het geven van voldoende ophelderingen ter verontschuldiging hunner gedragingen, en zijn zij voortgegaan met handelingen heinende voor de eer der hooge regering, en schadelijk voor het gerust bedrijf van den eerlijken

handelaar, wiens schepen en ladingen in het voeren der Nederlandsche vlag, de meest volkomene veiligheid moeten vinden.

De Nederlandsche vlag was geschonden, het oppergezag van het Gouvernement miskend; Neêrlands eer mogt niet dulden, dat zulks ongewroken bleef; daarom besloot Zijne Excellentie de Minister van Staat, Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indië, ROCHUSSEN, om de weerspannige Vorsten van *Beliling* en *Karang-Assam*, door kracht van wapenen tot onderwerping te brengen.

Diensvolgens werden de noodige bevelen uitgevaardigd om eene gecombineerde land- en maritieme expeditie uit te rusten, tot welker respectieve Kommandanten benoemd werden: de Luitenant-Kolonel der Infanterie **BAKKER** en de Kapitein-Luitenant-ter-Zee **DE SMIT VAN DEN BROEKE**.

De voor de expeditie bestemde troepen en schepen, zijn in de hieronder volgende tabellen vermeld.

1°. LANDMAGT.

Luit^t.-Kolonel **BAKKER**, *Kommandant*.
Kapitein **SCHIMPF**, *Chef van den Staf*.
1° Luit^t.-Adjutant **VON STAMPA**.
2° Luit^t.-Adjutant **VAN DER STRAATEN**.

Adjudanten.

Luit^t.-ter-Zee 2° kl. 's **JACOB**, *Ordonn.-Offic. van den Gouv.-Gen.*
BARON VAN AERSEN, *Kapitein der Nederl. Schut-terij (Vrijwilliger)*

Als Ord.-Offic. aan den Staf toegevoegd.
Als Ord.-Offic. aan den Staf toegevoegd.

STAVEN EN KORPSEN.	NAMEN DER KOMMANDANTEN.	Officieren.		Onder-Offic. en Mansch.			TOTAAL.		Paarden.	Aanmerkingen.	
		Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Afrikanen.	Amboninczen.	Inlanders.	Officieren.			Manschappen
Geneeskundige dienst.....	Offic. van gez. 1° kl. SCHMITZ .	3					3			De heer SCHMITZ was met de verzorging van het hospitaal, en de offic. van gez. 2e kl., MULLER , met de dienst aan wal belast. Hieronder 1 officier der infanterie als administrateur der hulptroepen.	
Administratie.....	Adj. Intendant NORDMAN	3					3				
1e KOLONNE. Regter halve 7e Bat. Infanterie. Hulptroepen van Madura.	Majoor DE BRAUW	14	6	130			416	20	566	De hulptroepen waren sterk: Madura 6 offic. 194 man. Pamakassau... 6 » 94 » Sumanap 6 » 194 »	
2e KOLONNE. Linker halve 7e Bat. Infanterie. Hulptroepen van Pamakassan.	Kapitein LOSON	12	6	31	96		317	18	444		
3e KOLONNE. 3 Komp. van het 14e Bat. Inf. Hulptroepen van Sumaap.	Majoor BOERS	12	7	143	» 97		317	19	557		
Artillerie.....	Kap. FECILLETAU DE BRUYN .	5		76			70	5	146	62	Bedienende eene berg-batterij van 4 drieponders, 2 bouwitzers van 11 1/2 dm. en 2 mortieren van 11 1/2 dm. Voorts is onder die sterkte begrepen 1 officier en 25 man tot bediening van het positie-geschut en ter verzorging van het reserve-park.
Sappeurs.....	1° Luitenant ULLENBECK , ...	2		12			28	2	40		
Koelies.....	Totaal	31	19	412	96	97	1148 130	70 130	1753 130	62	

2°. ZEEMAGT.

Kapitein-Luitenant ter Zee DE SMIT VAN DEN BROEKE, *Kommandant*.

NAMEN DER SCHEPEN.	NAMEN DER KOMMANDANTEN.	Ge- schut.	Beman- ning.
Z ^r . M ^s . Stoomschip <i>Bromo</i>	Kapitein-Luitenant ter Zee DE SMIT VAN DEN BROEKE.	6	128
» Schoenerbrik <i>Huzaar</i>	Luitenant ter Zee 1 ^e klasse SCHLUTER.	4	60
» » <i>Windhond</i>	» » » WIFF.	5	76
» Schoener <i>Kamelion</i>	» » » VAN HOOGENHUIZEN.	5	47
Gouvernements-Schoener <i>Niobé</i>	» » » »	7	31
12 Kruisbooten, ieder gewapend met 1 kanon en 2 draai- bassen, en bemand met 20 koppen.	Onder kommando van den kommandant der <i>Kamelion</i> .	12	240
6 Praauwen Mayang, ieder bemand met 5 koppen.	» » » » » » »		30
	<i>Totaal</i>	39	612

De hierboven vermelde vaartuigen maakten de eigenlijke landings-divisie uit; als auxilair Escader, onder kommando van den Schout-bij-Nacht VAN DEN BOSCH, waren nog de volgende schepen bij de Expeditie gevoegd:

NAMEN DER SCHEPEN.	NAMEN DER KOMMANDANTEN.	Ge- schut.	Beman- ning.
Z ^r . M ^s . Fregat <i>Ceres</i>	Kapitein ter Zee ENSLIE.	34	300
Z ^r . M ^s . Stoomschip <i>Vesuvius</i>	Luitenant 1 ^e kl. VAN HOOGENHOUC TULLEKEN.	6	103
Z ^r . M ^s . Schoener <i>Circé</i>	Luitenant 1 ^e kl. KLINKERT.	10	47
Z ^r . M ^s . Schoener <i>Argo</i>	Luitenant 1 ^e kl. MATHJJSSEN.	6	47
Z ^r . M ^s . Schoener <i>Sylph</i>	Luitenant 1 ^e kl. VAN MALDEGHEM.	5	49
Z ^r . M ^s . Schoener <i>Zépher</i>	Luitenant 1 ^e kl. CLIJVERT.	5	49
Advies-brik <i>Pylades</i>	Luitenant 2 ^e kl. JANSEN.	4	50
	<i>Totaal</i>	70	645

Tot den overvoer der troepen werden vijf uit Holland verwacht wordende koopvaardij-schepen, zoo mede drie kustvaarders bestemd, terwijl nog twee Hollandsche schepen voor hospitaal en vivres-magazijn werden ingerigt.

Door de zorgen van Zijne Excellentie den Luitenant-Generaal Cochius, kommandant van het Indisch leger, werden de landtroepen van alles voorzien wat berekend kon worden benoodigd te zullen zijn; de twee kompagniën Europesche infanterie, welke de kern van de krijgsmagt zouden uitmaken, werden gezuiverd van de min bruikbare en door valide manschappen aangevuld. Om dit laatste te bewerkstelligen, heeft men de Europesche flank-kompagniën van het 3^e en 13^e bataillon grootendeels moeten op-

lossen, hetgeen dus wel tot bewijs strekt dat het kleine getal Europeanen, welke men in de sterkte-staten van het Indisch leger ziet figureren, niet geheel als weerbaar mag beschouwd worden.

Tot verzamelpplaats der expeditie, die gedeeltelijk van Batavia en gedeeltelijk van Sourabaja zoude vertrekken, werd *Bezoekie* aangewezen, om van daar naar Bali over te steken; door het lang uitblijven der uit Holland verwacht wordende schepen, kon de expeditie niet op het aanvankelijk bepaalde tijdstip (1 Mei) vereenigd zijn, en werd het 20 Junij toen zij tot vertrek van *Bezeki* gereed was.

Hiervoren hebben wij gezegd, welke redenen tot den oorlog hebben doen besluiten; even dienstig zal het zijn op te geven, welke taak

de expeditie zoude hebben te vervullen, indien de vredelievende maatregelen die de vijandelijkheden nog moesten voorafgaan, om de beide Vorsten tot onderwerping te nopen, zonder gunstig gevolg bleven.

De Gouvernements-Commissaris voor de Balische zaken, MAYOR, kreeg in last, om zoodra de expeditie voor *Beliling*, waartegen zij aanvankelijk gerigt was, zoude zijn aangekomen, het manifest van den Gouverneur-Generaal aan den radja te doen toekomen.

Dit manifest bevatte onder anderen de bepaling, dat de vorst van *Beliling* binnen driemaal 24 uren na de ontvangst van hetzelfde, de daarbij gevoegde nieuwe overeenkomst zoude moeten onderteekenen, waarbij aan hem het beheer van zijn rijk was overgelaten, mits erkennende de hooge overheid van de Nederlandsch-Indische regering, afschaffende den strandroof, en zich verbindende tot wering van den zeeroof en de slavernij, en tot bescherming van den handel; zoomede, dat de Nederlandsche vlag telkens van de bandarijen (tolkantoren) zoude worden geheschen, wanneer eenig schip of vaartuig in het gezigt is.

Inmiddels moesten de kommandanten der land- en zeemagt alles in gereedheid brengen, om na afloop van het bepaalde tijdvak, de vijandelijkheden te beginnen.

Was de oorlog niet meer te vermijden, dan zou de bestraffing der vorsten van *Beliling* en *Karang-Assam*, bestaan in het verwoesten en vernielen van hunne verblijven en wat daartoe behoort, en zoo mogelijk hunne gevankelijke wegvoering naar Java; met vermindering van brandstichting, plundering, en in het algemeen van alle gewelddadigheden en baldadigheid, voor zooveel dit met de omstandigheden en het oogmerk der expeditie, zoude zijn overeen te brengen. Voor zooveel *Beliling* betreft, zouden de troepen niet verder het vijandelijk land mogen indringen, dan noodig was tot bereiking van het doel in het manifest uitgedrukt, dat is: tot *Singa-radja*, het verblijf van den vorst.

De Luitenant-Generaal COCHRAN, die gelijktijdig met den Schout-bij-nacht VAN DEN BOSCH te *Bezoeki* aanwezig was, had, ter voorkoming van misverstand tusschen de kommandanten der land- en zeemagt, in overeenstemming met dezen vlag-officier, eenige punten opgehelderd en gestipuleerd. Onder anderen was uitdrukkelijk overeengekomen, dat een gedeelte van het auxiliair eskader voor *Sangsit* en een ander voor *Tebonkoes*, respectivelijk ten oosten en ten westen van de aan te vallen kampong *Beliling* gelegen, doch tot het rijk *Beliling* behoorende, eene demonstratie zouden doen, terwijl een oorlogsvaartuig van dit eskader voor *Karang-Assam* zoude kruisen, en zulks, om den vijand in den waan te brengen, dat hij op meer dan een punt zoude aangevallen worden, en hem zodoende te nopen om zijne krachten te verdeelen.

Men zal zien dat de Schout-bij-nacht, welligt wegens ons onbekende redenen, zich niet aan deze overeenkomst gehouden heeft, en zonder dat hiervoor, naar onze wijze van zien, gronden bestonden, ook het auxiliair eskader voor *Beliling* vereenigd heeft. Men heeft alzoo het voordeel niet verkregen dat men door de hiervoren gemelde demonstratie had gedacht in te oogsten. — Laten wij echter hier dadelijk bijvoegen, dat deze niet-opvolging der overeenkomst, gelukkig geen nadeeligen invloed op den loop der operatiën gehad heeft.

Omtrent de sterkte en de positiën van den vijand, had men geene dan zeer uiteenlopende berigten ontvangen, waarop geen staat te maken was; zoodat ten deze, bij de aankomst der expeditie voor *Beliling*, zoo mogelijk nog het noodige moest verrigt worden.

Op den 20 Junij vertrok de expeditie van *Bezoeki*; het auxiliair eskader den volgenden dag.

Aan boord van Z^r. M^o. stoomschip *Bromo*, onder kommando van den Kapitein-Luit^l. ter Zee DE SMIT VAN DEN BROEKE, waren de Gouvernements-Commissaris MAYOR en de Luit^l.-Kolonel BARKER met zijnen staf, ingescheept.

Den 23 was de *Bromo* voor *Beliling* aangekomen, maar alvorens het anker te werpen, werd eene verkenning van het strand gedaan, en weldra bleek het, dat de open rijstvelden, ten oosten der kampong gelegen, het best voor de landing der troepen geschikt waren; want de kampong zelve was aan den zeekant, voor zooveel men bespeuren kon, door paggers afgesloten, die zoons men later zal zien, tot bekleeding van stevige wallen dienden. Aan den westkant van het dorp was veel geboomte, zoodat het vuur der schepen hier niet veel tot bescherming der te ontschepen troepen zoude hebben kunnen uitwerken.

Dadelijk nadat het anker in den grond was, werd, overeenkomstig de van het Gouvernement ontvangen bevelen, door den Commissaris werk gemaakt, om het manifest aan den radja van *Beliling* te doen toekomen. Tot dat einde werd de gezagvoerder van een ter reede liggend Chineesch vaartuig gerequireerd, die op zich nam, om bedoeld stuk aan den *Sebandar* (een Chinees die met de inning van de in- en uitgaande regten belast is) af te geven, ter verdere bezorging aan den radja.

De gezagvoerder kwam echter met de boodschap terug, dat de *sebandar* het manifest niet durfde aannemen, zonder magtiging van den radja, waarom gevraagd zou worden.

Den volgenden dag werd het berigt gebracht, dat de radja van *Beliling* niet te spreken was geweest, om reden hij naar zijn bidhuis was gegaan, tevens liet de *sebandar* weten, dat volgens zijn gevoelen, het manifest met eenige formaliteiten aan wal behoorde te worden bezorgd.

De Commissaris besloot dien ten gevolge, als eene laatste poging, om het manifest door twee inlandsche politie-dienaren, welke hij had medegebracht, van een *payong* (zonnenscherm) als parlementair teeken, voorzien, aan den *sebandar* te zenden, hem, onder mededeeling van het gewigt, 't welk in het al of niet ontvangen van dit stuk voor den radja gelegen was, uitnoodigende, om het zoo spoedig mogelijk te bezorgen.

Dit geschiedde 's morgens om 8 uren, zoodat van dit tijdstip, volgens de meening van den Commissaris, de driemaal 24 uren rekenden in te gaan, welke volgens 't manifest aan den radja tot bedenking gegeven waren, om, hetzij zich aan de vastgestelde voorwaarden gewillig te onderwerpen, dan wel door kracht van wapenen er toe gedwongen te worden.

Onder de menigvuldige uiteenlopende berigten, welke omtrent de gezindheid der bevolking waren ingekomen, was ook medege-deeld geworden, dat de bevolking van *Tebonkoes* (een kampong 7 of 8 palen westelijk van *Beliling* gelegen) zich niet vijandig tegen het

Gouvernement zonde gedragen. Om zich hiervan te overtuigen, zond de Commissaris den hem toegevoegden ambtenaar Bosch derwaarts met den heer LANGE, agent van het gouvernement te *Badong*. Beide heeren kwamen met het bericht terug, dat de bevolking hen gewapend aan strand had afgewacht, en door hare dreigende houding ondubbelzinnig bewezen had, dat men niet op de gedane vriendschaps-aanbieding of beloofde neutraliteit behoefde te rekenen. Dit hebben de bewoners van *Tebonkoes* overigens met der daad bewezen, want ook een gedeelte daarvan heeft tot de verdediging van *Beliling* medegewerkt, hetgeen zeer waarschijnlijk niet zou gebeurd zijn, indien de kampong door de hiervoren bedoelde demonstratie bedreigd ware geworden.

Intusschen was het zichtbaar, dat de weerbare magt der Balinezen te *Beliling*, door aanvoer van gewapende benden uit de binnenlanden, merkkelijk versterkt werd, terwijl zij onophoudelijk aan hunne verdedigingswerken arbeidden; zelfs zag men een stuk geschut langs strand vervoeren en oostelijk van de bestaande linie versterkingen in batterij brengen.

De gedwongen wapenstilstand waaraan onze krijgsmagt gebonden was, noodzaakte haar intusschen, om dit alles lijdelijk aan te zien; ofschoon het buiten kijf is, dat, indien den vijand niet zooveel tijd tot bedenking ware gegeven, alvorens de vijandelijkheden te beginnen, de wederstand oneindig minder zoude geweest zijn, dan hij werkelijk geweest is; want onze troepen zouden dan niet die magt tegenover zich gehad hebben, welke later strijdvaardig was.

Men liet de Balinezen intusschen ongestoord voortwerken; doch toen op den 25 bespeurd werd, dat ook op de voor de landing bestemde plaats versterkingen aangelegd werden, liet de Kapitein-Luit'. DE SMIT VAN DEN BROEKE, door een officier, aan de arbeiders weten, dat zoo zij het werken niet staakten, op hen gevurd zou worden. Op deze bedreiging volgde een even dreigend als onheusch antwoord, waarop genoemde hoofd-officier twee kartetschoten uit den 80ponder op hen liet lossen, met dat gevolg, dat alle arbeiders, na verscheidene dooden en gekwetsten te hebben bekomen, uiteenstoven.

Dit was de eerste vijandelijke handeling, welke tegen de Balinezen plaats vond; hiertegen werd van hunne zijde niets gedaan.

Den 26 ontving de Commissaris een brief van den Radja, waarbij hij verzocht, dat de vijandelijkheden nog tien dagen mogten worden uitgesteld, daar hij den *dewa-agong* van *Klonkong* wenschte te raadplegen. Blijkbaar had dit verzoek om uitstel geen ander doel, dan om tijd te winnen, ten einde de verdedigingsmiddelen te vermeerderen; dus werd geantwoord, dat de vijandelijkheden den volgenden morgen zouden beginnen, indien de Radja zich niet onderworpen had.

Den volgenden morgen kwam nogmaals eene boodschap van den Radja, waarbij hij verzocht een gezantschap aan den Gouverneur-Generaal te mogen zenden, dewijl hij volgens zijn zeggen, niets aan het Gouvernement misdaan hebbende, den oorlog wenschte af te wenden, welke zijn land bedreigde.

Dit aanbod werd door den Commissaris evenmin ingewilligd, en de Radja kreeg ten antwoord, dat de laankmoedigheid van den Gouverneur-Generaal nu voor wraakneming zou plaats maken; maar dat hem nu nog als uiterst tijdstip, om het kontrakt te

onderteekenen, dat hem voorgelegd zou worden, 's morgens ten 8 ure van den volgenden dag werd aangewezen, en dat dit het eenig middel was, om zijne goede gezindheid jegens het Gouvernement te toonen.

Ofschoon dit tijdstip (op den 28 Junij) 24 uren later was dan de vervaltijd van de 3 maal 24 uren in het manifest bedoeld, kon de Commissaris dit toestaan, zonder den loop der aanstaande krijgsoperatiën te vertragen, vermits al de tot de expeditie behoorende schepen, eerst in den avond van den 26 voor *Beliling* vereenigd waren, zoodat het ontschepen op den 27 's morgens niet dan bezwaarlijk had kunnen plaats vinden.

Alle troepen en schepelingen waren met de meeste geestdrift beziel; geen wonder dus, dat al dat tijd winnen, door hen — als men het zoo noemen mag — met angstvalligheid werd aangezien; want er bestond bij hen maar ééne vrees, namelijk die, dat de Radja zich zoude onderwerpen, alvorens zij zouden hebben kunnen toonen, dat zij de hun opgedragen eervolle taak waardig waren.

De voorhanden tijd werd intusschen besteed om de oorlogs- en transportschepen op de plaatsen te brengen, welke zij in de slagorde zouden moeten bezetten; terwijl door den Luit'.-Kolonel BAKKER, schriftelijk de noodige bevelen werden uitgevaardigd voor het ontschepen der troepen, natuurlijk in overeenstemming met den Kommandant der zeemagt, en voor de aanvankelijk te nemen slagorde.

Op de hierbij gevoegde schets is aangewezen in welke orde de schepen van het landings- en auxiliair eskader, bewesten en beoosten de landingsplaats geschaard waren.

Het tot het auxiliair eskader behoorend fregat *Céres*, dat aanvankelijk voor *Sangsit* gestationneerd was, had, zooals men uit de schets kan zien, even als de overige vaartuigen van dit eskader in de slaglinie plaats genomen.

Wij hebben hiervoren gezegd dat de Schout-bij-nacht VAN DEN BOSCH het kommando voerde over het auxiliair eskader; zoodat deze vlag-officier, ingevolge de mondelinge overeenkomst, geene rol te vervullen had bij het ontschepen der troepen, of bij den aard en de wijze hoe de landing zoude plaats hebben.

Wij achten ons niet geroepen, om de wijze hoe de Schout-bij-nacht zijne taak uitvoerde, te bedillen; doch als onpartijdige historischschetsers, vermeenen wij te moeten opmerken, dat de persoonlijke bemoeijing van den Schout-bij-nacht, in iets dat bij het ontwerp van het plan der expeditie, uitsluitend aan den Kapitein-Luit'. DE SMIT VAN DEN BROEKE en den Luit'.-Kolonel BAKKER was opgedragen, wel aanleiding had kunnen geven tot onaangenaamheden en tot minder voordeelige uitkomsten. Ieder die eenig begrip heeft van de moeilijkheid eener landing, onder het vuur van den vijand, zal inzien, dat de geringste storing in de uitvoering der ontwerpen, groote gevolgen kunnen hebben.

Wij herhalen, dat wij ons niet bevoegd rekenen, te onderzoeken het *waarom*, maar wel om de volgende episode hier op te nemen.

Nadat namelijk de Schout-bij-nacht kennis genomen had van het bernaamde plan voor het debarquement, beweerde ZHEG., dat de uitgekozen opene rijstvelden voor de landing eene ondoelmatige plaats was, en drong er op aan, dat op omtrent $\frac{1}{2}$ uur

meer oostelijk behoorde te worden ontscheept, en wel om reden de landingsplaats aldaar boomrijk was, waardoor de opmarsch der troepen, volgens zijne meening, begunstigd werd. Ofschoon de Kapitein-Luit'. DE SMIT VAN DEN BROEKE, in zekeren zin van den Schout-bij-nacht onafhankelijk was, zou hij, zoo men beweert, na zijne vertogen te hebben ingebracht, uithoofde van zijne hiërarchique ondergeschiktheid, aan den wil van zijn chef hebben moeten toegeven, doch de Luit'.-Kolonel BAKKER protesteerde op eene krachtvolle wijze tegen de uitvoering des plans van den Schout-bij-nacht, en wel op grond, zeide hij, dat men niet wist welke hindernissen in het bedoelde bosch aangetroffen konden worden, die de beweging der troepen en artillerie zouden kunnen belemmeren, gesteld dat de vijand geen gebruik maakte van het geboomte om de ontschepping der troepen te verhinderen; dat het terrein, hetwelk de troepen, behalve het bosch, zouden hebben te doorloopen, uit natte, met slooten en grebben doorsneden rijstvelden bestond, en men dus, behalve den te verwachten tegenstand, met zeer veel moeilijkheden zoude te kampen hebben, alvorens de plaats te bereiken, waar men nu in eens konde komen onder beschutting van het vuur der schepen; en eindelijk, dat men op deze plaats moest komen om het dorp in de flank of den rug aan te vallen.

Op deze argumenten viel niet veel meer te zeggen, zoodat de Schout-bij-nacht schijnt toegegeven en de beide genoemde Hoofd-officieren verlaten te hebben, zonder verder op eenige verandering in de gemaakte dispositiën aan te dringen.

De uitkomst heeft bewezen dat de uitgekozen ontscheppingsplaats goed was, terwijl bij een later plaats gehad hebbend onderzoek van het idee des Schout-bij-nachts, bleek, dat de door hem als gunstig vooronderstelde landingsplaats, met *borangs* (bamboezen voetangels) bezet waren, en de vijand dus wel voornemens was om de verovering van dit punt te betwisten.

Alvorens nu over te gaan tot de beschrijving der eigentlijke operatie op den 28 en 29 Junij, hebben wij dienstig geoordeeld, deze beschrijving door een topographisch overzicht van het terrein te doen voorafgaan, zoomede van de door de Balinezen aangelegde versterkingen.

a. Topographie van het land.

Het rijk *Beliling*, beschouwd van de ankerplaats af voor de versterkte kampong *Kandjangan* (gewoonlijk *Beliling*, doch door de inwoners ook wel *Bandar-Bali* genoemd) doet zich voor als eene breede, zacht opwaarts loopende vlakte, welke zich in de lengte langs zeestrand uitstrekt, in eene Z. O. en Z. Z. W. rigting, en in het binnenland begrensd wordt door een gebergte, dat op het hoogste gedeelte, naar gissing, 4000 voet zal bereiken, en van hier zacht glooiend en meer en meer het strand naderende, op het strand te niet loopt, waardoor dus de vlakte als het ware trapswijze door het gebergte ingesloten is.

b. Bijzonder overzicht van den weg, leidende van uit de kampong *Kandjangan* naar den kraton *Singa-Radja* en van het daartusschen gelegen terrein.

Van uit de kampong *Kandjangan*, gelegen vlak aan het zee-strand, regt tegenover de ankerplaats der flotille, loopt een landweg naar de hoofdplaats van het rijk *Beliling*, *Singa-Radja*. Deze weg, die ten naastenbij loodregt op het strand staat, loopt in eene bijkans geheel rechte rigting, opwaarts naar den kraton *Singa-Radja*, die omtrent 3000 passen van het strand verwijderd is.

De ongeveer 600 passen diepe kampong *Kandjangan*, wordt door dezen weg in twee ongelijke deelen verdeeld, waarvan het grootste gedeelte aan de westzijde van den weg ligt. Deze weg loopt vervolgens door eene 600 passen breede vlakte, welke zich regts en links tot aan het strand uitbreidt, ofschoon hier en daar met kleine boschjes bedekt is, benevens heggen, enkele huizen en begraafplaatsen, en beplant is met rijst en suikerriet.

Hierna komt men, den weg volgende, in de kampong *Bandar-Djawa*, welke hierdoor mede in deszelfs geheele breedte van 500 passen doorsneden wordt, waarna men, na nog een smal, onbebouwd, heuvelachtig en met verschillende boomen bedekt terrein doorloopen te hebben, in de eigentlijke kampong *Singa-Radja* komt.

De geheele weg is oplopende; in het begin is hij slechts 7 passen breed, doch van de kampong *Bandar-Djawa* af, breeder en beter geconserveerd, naarmate men den kraton nadert. Om de natuurlijke helling van den weg te verminderen, is hij terraswijze bewerkt, welke terrassen onderling vereenigd worden door met keijen bestratte oprillen. Hierdoor is de weg in het terrein ingesneden, en behoort dus tot de holle wegen.

In den oost-mousson is de toestand van den weg goed te noemen, maar moet na langdurige regens bijna onbruikbaar zijn, althans voor geschut en voertuigen.

Al deze bovengemelde kampongs zijn op dezelfde wijze gebouwd. Zij bestaan namelijk uit een meer of minder aanzienlijk aantal vierkante erven, onderling van elkander gescheiden door hooge, redelijk zware muren, zamengesteld uit klipsteen en klei, welke eene behoorlijke dekking tegen geweervuur opleveren. In de binnenruimten staan de woonhuizen onregelmatig door elkander. Al deze erven hebben eenen smallen met houten deur gesloten uitgang op de hoofdstraat; overigens vindt men in dezelve eene menigte klapper- en pisang-boomen, waardoor het geheel zich in de verte als een digt bosch voordoet.

Uit een en ander, hiervoren gezegd, blijkt dus, dat deze kampongs uit een taktisch oogpunt beschouwd, zeer sterke verdedigingspunten zijn, wanneer zij met moed en beleid verdedigd worden.

De grond bestaat uit vaste klei, en schijnt buitengewoon vruchtbaar te zijn.

De rijstvelden, welke voor het meerendeel nat waren, zijn terrasgewijze aangelegd, en de akkers onderling met kleine smalle gallangangs (dijkjes) van elkander gescheiden, waardoor de passage van het geschut, schoon niet onmogelijk, echter zeer moeilijk wordt. Infanterie kan zich zoowel in geslotene als verspreide orde, overal bewegen.

Slechts een beekje doorsnijdt het terrein. Het komt uit het gebergte, besproeit de rijstvelden, beoosten den beschreven weg, en begrenst door een tamelijk diep ravijn, met steile oevers loopende, de kampong *Kadjangan* ten oosten.

Dit beekje was overal doorwaadbaar, terwijl alleen zijne hoogte en steile oevers, de passage voor geschut bemoeijelikt, doch niet onmogelijk maakt. Nog enkele spruitjes en waterleidingen uit de sawas (rijstvelden), worden hier en daar gevonden, welke echter taktisch beschouwd, van geen het minste belang zijn, doch zeer goed drinkwater voor de troepen opleverden.

c. Versterkingen en positiën des vijands.

De aan strand gelegen kampong *Kadjangan*, was naar de zeezijde omgeven door eene borstwering welke het gezigt in de kampong geheel bedekte. Deze wal, zamengesteld uit klapperhouten gebiaden, onderling verbonden met houten gordingen, met bamboes doorvlochten en gevuld met klei en riviersteenen, was 4 Ned. el dik, en ruim 2.50 Ned. el hoog. Op den bovenkant van den wal waren bamboezen paggers, afdakwijze gesteld, waarachter de vijandelijke scherpschutters zaten, om door hun vuur de toenadering hunner werken te beletten; overigens waren aan de buitenzijde dezer wallen, hier en daar *borangs* en *bamboe-doerie* geplant. Zooowel aan de oost- als aan de westzijde, buiten de kampong waren een paar kleine met geschut gewapende batterijen aangelegd, welke mede slechts de kust bestreken, en alle in den rug te nemen waren. Achter de kampong en links van den weg, waren voorts nog verscheidene kleine aarden batterijen opgerigt, en van ligt geschut voorzien, welke de sawas beoosten de kampong bestreken en blijkbaar tevens dienen moesten, om ingeval de kampong in front aangevallen en ingenomen werd, den terugtocht uit dezelve te dekken.

Deze kennis van de vijandelijke versterkingen, heeft men natuurlijk niet kunnen opdoen dan na den afloop van den aanval. — In de hier beschrevene kampong waren, volgens later ontvangen berichten, 3000 weerbare mannen, waaronder vele Boeginezen, terwijl 5000 andere, hier en daar de Sawas bezethielden en Singa-Radja verdedigen zouden. Onder deze getallen zijn niet begrepen de vijanden, welke, zooals later blijken zal, van *Sangsit* kwamen opzetten.

Er kon geen twijfel meer bestaan, dat de Balinezen alles in het werk gesteld hadden om de kampong aan den zeekant te versterken; alhier moest dus de meeste wederstand verwacht worden, en daarom hadden de kommandanten der land-troepen en landingsdivisie besloten, om de opene rijstvelden aan de oostzijde der kampong gelegen, tot landingsplaats te bepalen, om vervolgens de kampong zelve, hetzij in de flank of in den rug aan te vallen.

Dat de kampong genomen moest worden, alvorens verder op te rukken, zal wel geen betoog noodig hebben, als men in aanmerking neemt, dat deze, in 's vijands handen blijvende, de communicatie van de land-troepen met hun depôt — in dit geval de schepen — afgebroken zoude geweest zijn, en diensvolgens het veel gewaagd zou zijn verder op te oprukken.

Overeenkomstig de gegeven bevelen, werd 's morgens om 4 uur een aanvang gemaakt met het overschepen der reguliere troepen in de landings-vaartuigen, welke tot dat einde reeds den avond te voren bij de verschillende transportschepen vereenigd waren, zoodat om 5³/₄ uur alles gereed was voor het debarquement, dat is te zeggen, dat alle landingsvaartuigen in de bevolene orde vereenigd waren. Omstreeks 6 uur, op het door den kommandant van het landings-eskader gegeven sein, roeiden de drie liniën landings-vaartuigen naar den wal; de grootste stilte werd hierbij in acht genomen, die trouwens nog niet verbroken was dan door het dagschot.

Het was een treffend schouwspel, de met krachtvolle mannen beladen brooze vaartuigen, het vijandelijk strand te zien naderen; treffend was het te zien, hoe bedaard en gelaten al deze mannen, zonder baatzucht of haat, maar door eer en pligtgevoel gedreven, den vijand te gemoet gingen! Met welke gemoedsaandoeningen ieder op dit oogenblik beziel was, zal het best elk militair beseffen, die zich het oogenblik vóór een gevecht herinnert.

Op het heischen van de roode vlag, openden alle vaartuigen van het landings-eskader hun vuur op de vijandelijke versterkingen en op de landingsplaats zelve, om de zich aldaar vertoonende vijanden te verwijderen. Deze vaartuigen waren aldus geposteerd: het stoomschip *Bromo*, de schoeners *Huzaar* en *Windhond* westelijk en de schoeners *Kaméleon* en *Niobé* oostelijk van de landingsplaats.

Vermits de Schout-bij-nacht 's daags te voren verklaard had, dat het stoomschip *Vesuvius*, waarop ZHEG. geëmbarkeerd was, onder stoom zoude gaan, om hulp te verleenen waar zulks vereischt werd, zoo kon de *Bromo*, die anders deze taak zou vervuld hebben, ten anker blijven.

Dit vuur uit de schepen, werd spoedig door dat uit de vijandelijke versterkingen beantwoord.

Inmiddels roeiden de drie liniën landings-vaartuigen, die onderling den bepaalden afstand van 100 ellen hielden, voort, en, nabij den wal gekomen zijnde, werd de volgende manoeuvre door dezelve uitgevoerd:

De eerste linie, bestaande uit de kruisbooten, onder bevel van den Luit^t. ter Zee 2° kl. VAN OMMEN, aan boord hebbende de 2° kolonne, ankerde zoo dicht mogelijk bij den wal; de tweede linie, bestaande uit de barkassen van de verschillende schepen, door sloepen geboegseerd, onder bevel van den Luit^t. ter Zee 2° kl. SANDIFORT, en aan boord hebbende de eerste kolonne, hield zich gereed, om door de eerste linie heen, de troepen dier kolonne aan wal te zetten. Achter deze linie volgden twee vloten, waarop de vier drieponders met bespanning en twee handmortieren overgevoerd werden, en achter deze de derde linie, onder den Luit^t. ter Zee 2° kl. ARIENS, bestaande uit alle nog disponeerbare sloepen, barkassen, enz., en aan boord hebbende de 3° kolonne.

Alle reguliere troepen en de berg-batterij, behalve de twee houtwitsers, waren alzoo op de bovengenoemde landingsvaartuigen geëmbarkeerd, kunnende, uit gebrek aan meer vaartuigen, de landing der hulp-troepen niet gelijktijdig geschieden.

De 2^e kolonne was op de eerste linie (de kruisbooten) geëmbarkeerd, om reden deze vaartuigen niet dicht genoeg bij den wal konden komen om de troepen te ontschepen, zonder behulp van de barkassen, welke dus eerst hunne ladingen gelost moesten hebben. De kruisbooten in de eerste linie te plaatsen had het voordeel, dat zij ten anker liggende, in geval van nood, uit de voorste stukken zouden hebben kunnen vuren, om zodoende den optogt der vaartuigen uit de tweede linie te dekken, die, zooals men zien zal, zonder oponthoud, de eerste kolonne aan wal kon brengen. Nadat de eerste linie ten anker was gekomen, trok de tweede linie (de barkassen) door de eerste heen, de barkassen lieten vervolgens hunne dreggen vallen en staken zooveel touw als noodig was, om de eerste kolonne te debarkeren; zoodra deze kolonne ontscheept was, haalden de barkassen op hunne dreggen, naast de kruisbooten, namen van deze de 2^e kolonne over, en debarkeerden ze insgelijks.

Terwijl de barkassen daarmee bezig waren, passeerden de twee vloten met artillerie, en ontscheepten deze achter de ter harer dekking geplaatste 1^e kolonne.

Zoodra de barkassen de 2^e kolonne geland hadden, zijn zij buiten de kruisbooten omgeroeid, ten einde, met behulp der disponibel wordende vaartuigen der 3^e kolonne, de hulptroepen, koelies, enz., af te halen, terwijl de twee vloten insgelijks terugkeerden, om de twee tot de batterij behorende houwitzers en reserve-munitie af te halen.

De ruimte zulks toelatende, is de 3^e linie landingsvaartuigen tusschen de kruisbooten door gepagaaid, zette den steven op den wal en debarkeerde de 3^e kolonne.

Het terrein waarop de troepen geland zijn, bestaat uit terrasvormige rijstvelden, welke onder water gezet waren. Met de zee in den rug hadden zij het versterkt dorp *Kadjangan* op hunne regter zijde, hetwelk van evengemeld terrein door een ravijn, waarin het hiervoren bedoeld, doorwaadbaar beekje stroomt, afgescheiden is; terwijl zich ter linker zijde een uitgestrekt rijstveld vertoonde, hier en daar door houtgewas, huizen, enz. afgewisseld.

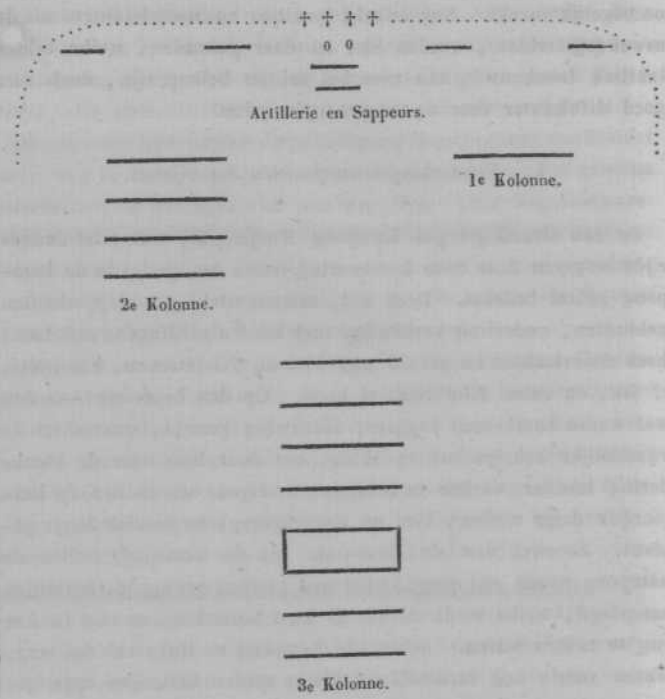
Op dit terrein dan stelden de reeds gelande troepen, die aanvankelijk geen wederstand ondervonden, zich zeer spoedig met veel orde in den voorgeschreven vorm op, dat is, de 1^e kolonne, onder den Majoor DE BRAUW, op 200 passen van het strand in bataille, met tirailleurs in het front en op de regter flank. De 2^e kolonne, onder den Kapitein LOMON, in pelotons-kolonne, met eene compagnie in tirailleur vooruit en op de linker flank, ter linker zijde van die der 1^e kolonne. De artillerie onder den Kapitein FEUILLETEAU DE BRUYN, in de linie tirailleurs van beide kolonnen; en eindelijk de 3^e kolonne, onder den Majoor BOERS, die tot reserve bestemd was, in geslotene pelotons-kolonne op omtrent 150 passen achter de artillerie. Bij deze kolonne zijn later de koelies met reserve-munitie en draagbaren voor geblesseerden, en de ambulance, onder de dekking van twee pelotons, geplaatst.

De Luit^l.-Kolonel BAKKER, met de officieren van zijnen staf, waren met de 1^e kolonne geland.

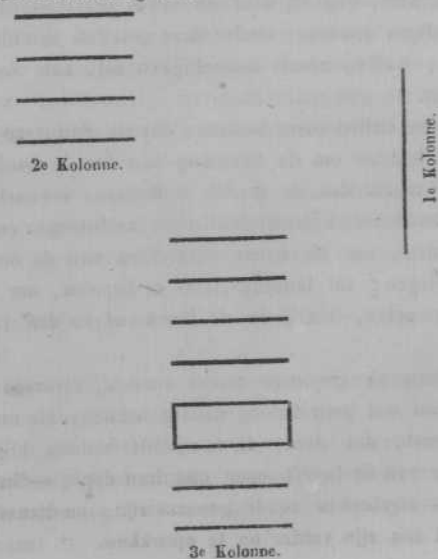
Aan de artillerie was geene speciale dekking gegeven, om reden het terrein niet toeliet, dat dezelve zich van de kolonne verwij-

derde, die dus aanvankelijk hiertoe dienden. Doch om de artillerie in de moeilijk te passeren rijstvelden behulpzaam te zijn, werd het detachement sappeurs, onder kommando van den 1^e Luitenant BISSCHOFF, aan dezelve toegevoegd.

De troepen waren alzoo aanvankelijk aldus opgesteld:

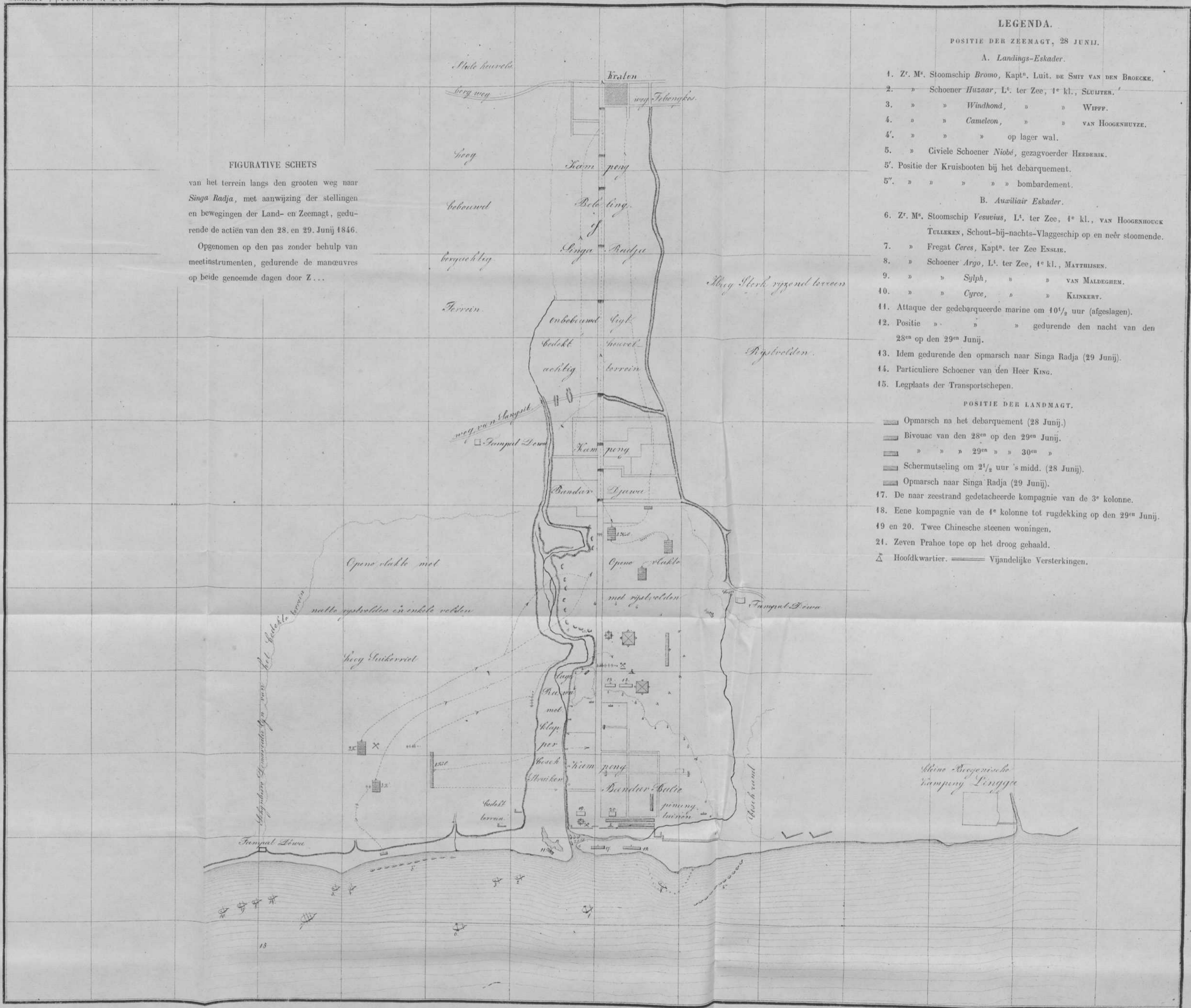
Deze positie was aldus aangewezen, om reden de marine de vijandelijke versterkingen in het front zullende beschieten, men zich vooral gereed moest houden, om den vijand die in het open veld te verwachten was, het hoofd te bieden. Doch weldra bleek de noodzakelijkheid, om de 1^e kolonne eene frontverandering regts te doen maken, dewijl de vijand zich op de regter flank, en tevens voorwaarts vertoonde, hierdoor ontstond alsnu de positie N°. 1, op bijgaande schets aangewezen.

FIGURATIVE SCHETS

van het terrein langs den grooten weg naar Singa Radja, met aanwijzing der stellingen en bewegingen der Land- en Zeemagt, gedurende de actien van den 28. en 29. Junij 1846.

Opgenomen op den pas zonder behulp van meetinstrumenten, gedurende de manoeuvres op beide genoemde dagen door Z...

LEGENDA.

POSITIE DER ZEEMAGT, 28 JUNIJ.

A. Landings-Eskader.

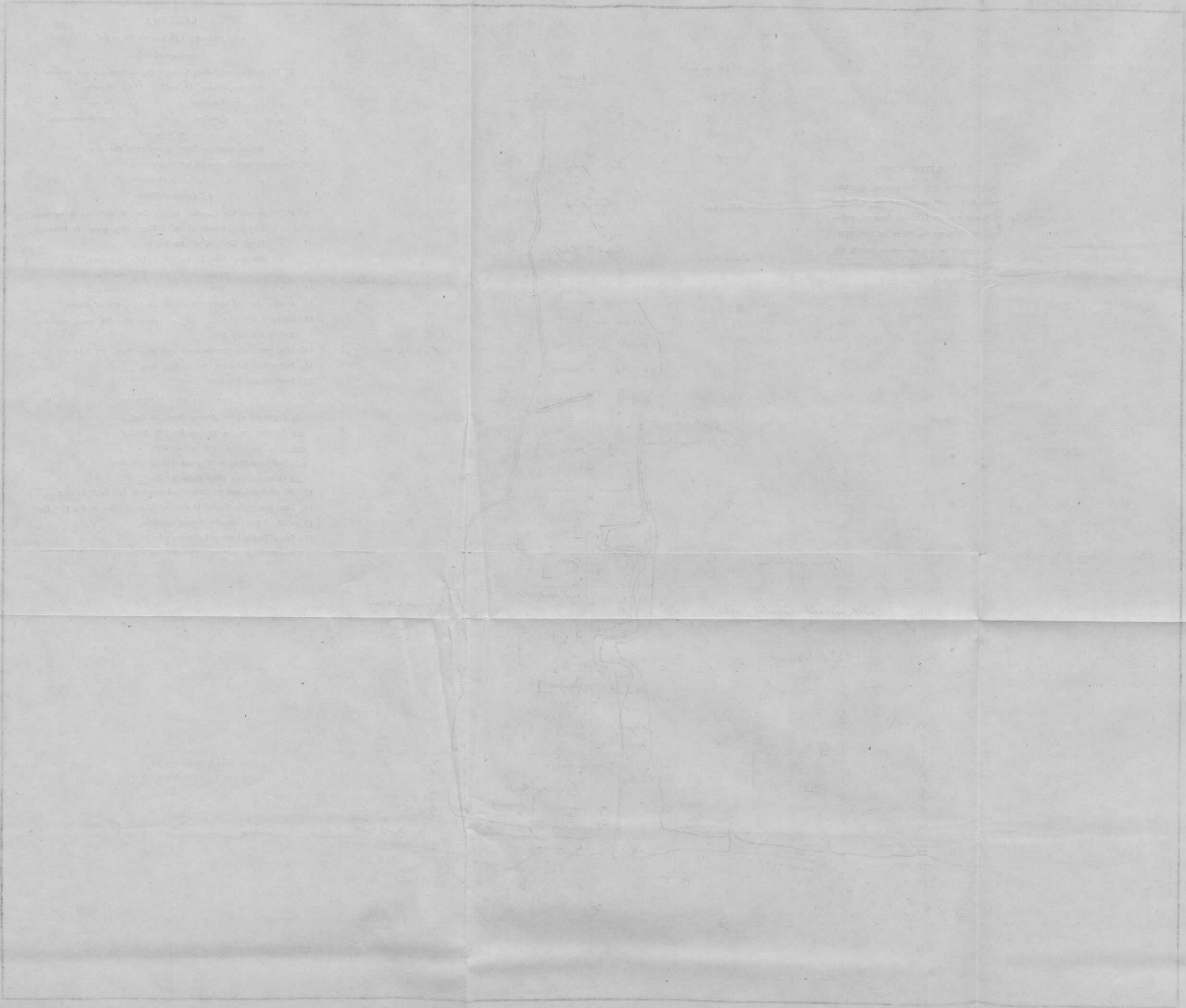
1. Z^r. M^r. Stoomschip Bromo, Kaplⁿ. Luit. DE SMIT VAN DEN BROECKE.
2. " " Schoener Huzaar, L^t. ter Zee, 1^e kl., SLUITER.
3. " " Windhond, " " WIPFF.
4. " " Cameleon, " " VAN HOOGENHUYZE.
- 4'. " " " op lager wal.
5. " " Civiële Schoener Niobe, gezagvoerder HEEDERIK.
- 5'. Positie der Kruisbooten bij het debarquement.
- 5". " " " bombardement.

B. Auxiliair Eskader.

6. Z^r. M^r. Stoomschip Vesuvius, L^t. ter Zee, 1^e kl., VAN HOOGENHOUCK TULLEKEN, Schout-bij-nachts-Vlaggeschip op en neer stoomende.
7. " " Fregat Ceres, Kaplⁿ. ter Zee ENSLIE.
8. " " Schoener Argo, L^t. ter Zee, 4^e kl., MATTHUSEN.
9. " " " Sylph, " " VAN MALDEGHEM.
10. " " " Cyrc, " " KLISKERT.
11. Attaque der gedebarqueerde marine om 10¹/₂ uur (afgeslagen).
12. Positie " " " gedurende den nacht van den 28^{en} op den 29^{en} Junij.
13. Idem gedurende den opmarsch naar Singa Radja (29 Junij).
14. Particuliere Schoener van den Heer KING.
15. Legplaats der Transportschepen.

POSITIE DER LANDMAGT.

- Opmarsch na het debarquement (28 Junij).
- Bivouac van den 28^{en} op den 29^{en} Junij.
- " " " 29^{en} " " 30^{en} " "
- Schermutseling om 2¹/₂ uur 's midd. (28 Junij).
- Opmarsch naar Singa Radja (29 Junij).
- 17. De naar zestrand gedetacheerde kompanie van de 3^e kolonne.
- 18. Eene kompanie van de 4^e kolonne tot rugdekking op den 29^{en} Junij.
- 19 en 20. Twee Chinesche steenen woningen.
- 21. Zeven Prahoe tope op het droog gehaald.
- △ Hoofdkwartier. — Vijandelijke Versterkingen.

Deze schets is door den 1sten Luitenant der sappeurs UHLEN-BEEK vervaardigd, gedurende het geyecht; terwijl zij ons door een toeval lang genoeg onder de oogten is geweest om er eene copie van te kunnen nemen; trouwens zonder voorkennis van dien officier.

Aldus geposteerd werden de hulptroepen afgewacht, middelerwijl een goed onderhouden tirailleurvuur van de 1^e en 2^e kolonne, den vijand in bedwang hield. Ofschoon het in dezen oogenblik nog al hevig begon te regenen, verflaauwde het vuur niet; dank zij de percussie-geweren waarmede de infanterie gewapend was.

De hulptroepen opgerukt zijnde, en hunne respectieve kolonnes gerejoigneerd hebbende, waardoor omstreeks 10 ure eene magt aan wal stond van 1750 man, werden de voorbereidselen gemaakt, om de versterkte kampong ernstig aan de oostzijde aan te tasten, zijnde de overmeestering van deze kampong het doel, dat de kommandant der troepen voor dezen dag wenschte te bereiken.

Intusschen was de marine steeds voortgegaan met vuren op de vijandelijke versterkingen.

Om het dorp aan te vallen, waren de volgende dispositiën bepaald:

De artillerie zou, onder de dekking eener kompagnie infanterie, zoo dicht mogelijk den rand van het ravijn naderen, om van daar de voorliggende huizen en kleimuren in bres te schieten en daardoor aan de 1^e kolonne gelegenheid geven om in het dorp te dringen.

Deze kolonne kreeg in last, om tot aan den grooten weg door te dringen en zich aldaar vast te nestelen.

De 2^e kolonne zou de linker flank der 1^e kolonne dekken, en trachten aan de zuidzijde het dorp binnen te komen; de 3^e kolonne zou als reserve den aanval ondersteunen.

Onder de dekking der kompagnie van den Kapitein DE SALIS, in tirailleur opgelost, rukte de artillerie op de aangewezen plaats en beschoot de voorliggende huizen en muren. Onderwijl de artillerie hiermede bezig was, gaf de Majoor DE BRAUW, kommandant der 1^e kolonne, aan de tot deze kolonne behoorende Maduresche hulptroepen den last, om meer regts naar den zeekant het dorp te naderen, en het van dien kant te bedreigen. Deze schijn-aanval had ten doel, de vijandelijke strijdkrachten te verdeelen; met de twee overige kompagniën zijner kolonne, gekommandeerd door de Kapiteins LION en HAUTOUBOURG, zou de Majoor DE BRAUW door de bres in het dorp dringen.

Deze aanval geschiedde zooals hij beraamd was. Nadat het artillerie-vuur opgehouden had, rukte de eerste kolonne vooruit, en bereikte, al vechtende, den grooten weg, doch daar gekomen zijnde, werd zij onverwacht door een hevig vijandelijk vuur uit de belendende huizen bestookt, waardoor dadelijk een twaalftal manschappen buiten gevecht gesteld werd, waaronder ook de 1^e Luit.-Adjutant VON STAMPA. De Kapitein HAUTOUBOURG, die de gedeeltelijk in tirailleur opgeloste Europesche flank-kompagnie aanvoerde, gevolgd door den 2^{den} Luitenant VAN WEERDEN en eenige flankeurs, forceerde een door vijanden bezet huis, om dit in bezit te houden; doch hier bekam hij verscheidene zware wonden, die het hem onmogelijk zouden gemaakt hebben terug te keeren, indien de flankeur STEVENS hem niet, na twee dreigende vijanden te hebben geveld, weggevoerd had.

Terwijl de 1e kolonne zich zoo goed mogelijk, moedig op de veroverde positie staande hield, werd zij onverwacht in hare rechter flank door eene bende van 4 à 500 met lanssen gewapende vijanden aangevallen, terwijl steeds uit de huizen op haar geschoten werd.

Daar er nog geen tijd was geweest, om zich van eenige huizen meester te maken, en alzoo vasten voet in de kampong te houden, en ook het getal geblesseerden toenam, zoo besloot de Majoor DE BRAUW, na laatstgenoemden te hebben doen wegvoeren, om langs den weg die het dorp doorsnijdt, den terugtogt aan te nemen, veronderstellende hij met regt, dat de 2^e kolonne intusschen den uitgang van de kampong aan die zijde zoude hebben bereikt, hetgeen echter om de hieronder te vermelden reden het geval niet was. De terugtogt werd met zooveel orde als de omstandigheden toelieten, uitgevoerd, wordende de oprukkende vijand door eene sectie Europeanen, onder aanvoering van den 1^{en} Luitenant HAPPE, in bedwang gehouden.

Dat de 1^e kolonne zoo onverwacht bedreigd werd, is daaraan toe te schrijven, dat de Maduresche hulptroepen, die slechts een schijn-aanval moesten doen, zich te ver gewaagd hadden, en na eenige dooden en geblesseerden te hebben bekomen, den terugtogt aannamen, waardoor de tegenover hen staande vijanden, de handen ruim hebbende, zich op de troepen van den Majoor DE BRAUW konden werpen.

Steeds vervolgd, bereikte de 1^e kolonne het uiteinde des dorps, alwaar de artillerie, door de kompagnie van den Kapitein DE SALIS gedekt, na het ravijn aan die zijde te zijn overgetrokken, aangekomen was, en daardoor in de gelegenheid kwam, om den aanrukkenden vijand door een goed aangebragt kartetsvuur, terug te slaan.

Deze verplaatsing der artillerie was bevolen geworden, om reden zij, nu de 1^e kolonne in het dorp gerukt was, op hare vorige plaats niets meer uitrigten kon, maar daarentegen aan de zuidzijde met veel vrucht gebruikt kon worden, om ook aan die zijde het dorp te beschieten; men heeft gezien dat de artillerie niet te onpas op deze plaats was.

Het moet na den terugtogt der 1^e kolonne geweest zijn, dat een honderdtal schepelingen aan wal stapte, om zich van de versterkingen aan den zeekant meester te maken, zijnde deze naar den wal geroeid, toen men uit den mast van de *Bromo* gezien had, dat onze troepen in het dorp waren gedrongen.

Daar deze, zooals men gezien heeft, zich in de kampong niet hadden kunnen staande houden, zoo volgde hieruit, dat de gelande schepelingen alleen de geheele vijandelijke magt aan den zeekant te bestrijden hadden, verscheidene dooden en geblesseerden kregen, en ten laatste tot den terugtogt gedwongen werden.

Onderwijl de 1^e kolonne met den hierboven omschreven aanval bezig was, werd zij in den rug en op hare linker flank door een groot aantal vijanden bedreigd.

De 3^e kolonne, onder aanvoering van den Majoor BOERS, die als reserve opgesteld was, sloeg door een wel onderhouden tirailleurvuur van de kompagnie Amboinezen, onder aanvoering van Kapitein LEYFELDT, den aanval in den rug af, terwijl het hevig vuur van het fregat *Ceres*, dat oostelijk van de landingsplaats

geankerd was, een groot aantal vijanden in bedwang hield, welke van *Sangsit* langs den weg aan het strand, de kampong *Kadjangan* trachteten te bereiken.

De 2^e kolonne, onder kommando van den Kapitein LOMON, waarbij de Kapitein SCHIMPF, chef van den staf, zich op last van den Luitl.-Kolonel BAKKER vervoegd had, om hare bewegingen te besturen, trok de vijanden te gemoet, die de linker flank der 1^e kolonne bedreigden, opende tegen hen een hevige tirailleurvuur, waardoor zij niet alleen tot staan gebragt, maar teruggeslagen werden. Spoedig echter bespeurde men, dat de vijand zich op nieuw verzamelde, waarop de 2^e kolonne, door de 4^e kompagnie van het 7^e bataillon, onder Kapitein VAN KEMPEN, in tirailleur voorafgegaan, hen te gemoet snelde.

Daar zich intusschen al meer en meer vijanden achter opgerigte aarden borstweringen vertoonden, werd de Afrikaansche kompagnie, onder kommando van den 1^{en} Luitenant WOLWEBER, almede in tirailleur opgelost, terwijl de 5^e kompagnie, onder den Kapitein BERG, de 4^e, die reeds lang in het vuur geweest was, afloste. Deze Afrikaansche kompagnie trok moedig het ravijn over, aan welks tegenovergestelden oever eenige lilla's in batterij stonden, en veroverde deze, ofschoon de vijand hevige op hen schoot, doch gelukkig slecht rigte.

Van deze gunstige wending des gevechts gebruik makende, werd de vijand hevige door de 2^e kolonne vervolgd, tot dat dezelve voor het dorp *Bandar-Djawa* stuitte.

Aan de wankelende houding des vijands bespeurende, dat hij geen hevigen tegenstand zoude bieden, werden de noodige dispositiën gemaakt, om dit dorp aan te vallen, ten einde, na deszelfs verovering, den vijand de gelegenheid te ontnemen, om, zooals dit tot dusverre had plaats gevonden, zich daarin te verzamelen en daaruit te deboucheren, hetgeen, door eenige huizen aan den ingang te bezetten, kon geschieden, waarna het grootste gedeelte der 2^e kolonne zonder vrees voor haren rug, tot de verovering der kampong *Kadjangan*, konde medewerken. Doch op dit oogenblik ontving de kolonne van den Luitl.-Kolonel BAKKER den last, om terug te trekken, ten einde de 1^e kolonne bij te springen. De 2^e kolonne trok hierop terug, gedekt wordende door de 3^e kompagnie, en vereenigde zich bij de twee andere, welke onderwijl aan de zuidzijde van *Kadjangan*, met de artillerie, waarbij zich ondertusschen de pas ontscheepte sectie houwtiers gevoegd had, positie hadden genomen.

De alsnu vereenigde batterij beschoot eenigen tijd het dorp met kogels en granaten, en toen bespeurd werd, dat dit vuur de vijanden aan die zijde verwijderd had, besloot de Luitl.-Kolonel BAKKER om hetzelfde in brand te doen steken.

Aan het detachement sappeurs, gedekt door de kompagnie van den Kapitein DE SALIS, werd deze taak opgedragen. Zoodra de vlammen genoegzaam veld gewonnen hadden, zag men de vijanden het dorp in menigte aan de westzijde verlaten; door den verren afstand kon het infanterievuur de vlugtende vijanden niet bereiken, doch eenige goed aangebrachte schoten en worpen der artillerie, vermeederde niet weinig de verwarring bij hen, nadat er eenigen gevallen waren.

Om 11¹/₂ uur waren wij alzoo meester van het even hardnekkig aangevallen als verdedigd dorp *Kadjangan*.

Tot de ontruiming des dorps heeft voorzeker niet weinig medegewerkt, dat de Marine op dit tijdstip weder een hevige vuur tegen hetzelfde geopend had, eensdeels om den terugtogt van hare gedebarkeerde schepelingen te dekken, en ten anderen, om de schoener *Kameleon* te ontzetten, die bij het verhalen, om westelijk van de *Bromo* te gaan liggen, bijna op lager wal was geraakt, en voor het oogenblik weerloos aan een hevige vijandelijk vuur was blootgesteld.

Door het stoomschip *Vesuvius* werd de *Kameleon* uit den wal gesleept, maar dit benaauwde oogenblik was toereikend geweest, om de Marine het verlies te doen betreuren van den Luitenant der 1^e klasse VAN HOOGENHUIZEN, die doodelijk gekwetst werd, terwijl eenige mindere schepelingen van dit vaartuig het leven verloren of gekwetst werden. Het dorp ontruimd zijnde, werd eene kompagnie van de 3^e kolonne daarin gezonden, om vereenigd met de op nieuw gelande schepelingen, het strand te bezetten en de communicatie te onderhouden met de troepen, welke aan den zuidkant des dorps het bivouac betrokken, wordende de 3^e kolonne met de beveiliging van hetzelfde belast.

Een en ander is op de schets aangewezen.

Gestadig werden de troepen nog door kleine vijandelijke partijen verontrust, welke, ofschoon op verren afstand vurende, nogtans een kanonnier en eenige infanteristen verwond hebben. De 3^e kolonne verjoeg deze vijandelijke partijen.

Ondertusschen was de Chef van den staf naar het strand gegaan, om de positie van de derwaarts gezondene kompagnie te onderzoeken, en de noodige bevelen te geven tot het betrekken eener zoodanige stelling, dat niet alleen de landingsplaats beveiligd, maar ook eene behoorlijke verbinding met de gebivouacqueerde troepen daargesteld werd.

Door het ontschepen van 200 matrozen, werd gelegenheid aangeboden, om eene meer uitgebreide stelling aan te nemen, ofschoon de twee zesponders, welke gedebarkeerd moesten worden, uit hoofde van den hevige waaijenden wind, niet aan wal konden komen.

Terwijl de Kapitein SCHIMPF zich aan het strand bevond, werd van een der schepen het bericht gezonden, dat eene sterke bende vijanden, van de westzijde langs het strand het dorp naderde. Hij nam als oudste in rang, het kommandement der vereenigde schepelingen en landtroepen op zich, trok naar de westzijde des dorps, en zich achter de aldaar bevindende heiningen en hagen geplaatst hebbende, werd de vijand door een goed aangebragt vuur ontvangen en op de vlugt gejaagd. Daar het intusschen te voorzien was, dat de vijand bij herhaling pogingen zoude aanwenden, om weder van het dorp meester te worden, besloot genoemde officier om het onbeschadigd gebleven gedeelte van hetzelfde almede in brand te doen steken, waardoor den vijand de gelegenheid benomen werd zich daarin te nestelen.

De reeds gemelde kompagnie, benevens het scheepsvolk nam alsnu positie aan het strand, zette, zooveel het uitgebrande gedeelte des dorps zulks toeliet, posten uit, en ontving den last, om gedurende den nacht gestadig door sterke patrouilles, de communicatie met het bivouac te onderhouden.

Gedurende den nacht werden de voorposten aanhoudend verontrust, doch de waakzaamheid der troepen, niettegenstaande de vermoeyenissen van den dag, belette den vijand, iets ernstigs tegen ons te ondernemen en door te zetten.

Verrigtingen op den 29 Junij.

Nadat door den Kommandant der Marine bewilligd was in het verzoek van den Luitl.-Kolonel BAKKER, om de gedebarreerde schepelingen ter zijner beschikking te laten, tot dekking van onzen rug en bewaking van het strand, besloot voornoemde Hoofd-Officier om met de troepen naar *Singa-Radja* op te rukken; echter werden de volgende verordeningen gemaakt, alvorens het bivouac te verlaten.

De Kapitein DE SALIS kreeg in last, om met zijne kompagnie en 150 schepelingen bij het dorp *Kadjangan* eene stelling te nemen, terwijl 50 schepelingen aan strand geposteerd werden.

De taak van deze bezetting was bepaaldelijk om onzen terugtocht te dekken, indien wij onverhoopt teruggedrongen wierden, en tevens, om door het uitzenden van sterke verkenningen, den vijand in den waan te brengen, dat nog veel troepen in en bij het dorp waren achtergebleven, welke hen konden in bedwang houden, indien zij het waagden iets in onzen rug te ondernemen.

Deze veiligheidsmaatregelen genomen zijnde, werd aan de oprukkende troepen de volgende indeeling gegeven:

De 3^e kolonne aan het hoofd, gevende als voorhoede de kompagnie Amboinezen, onder kommando van den Kapitein LEYFELDT, waarbij twee drieponders gevoegd waren. Deze kompagnie kreeg in last, om, zoodra de kolonne de kampong *Bandar-Djawa* zoude bereikt hebben, den Kapitein SCHIMPF, chef van den staf, tot dekking te dienen bij de verkenning, welke hij aan de westzijde des dorps zoude doen, terwijl de twee stukken alsdan onder de dekking der 2^e kolonne zouden blijven. Het terugblijven van deze stukken werd te noodzakelijker geacht, om reden zij met zeer veel nut regts van den weg, voor het dorp in batterij konden komen, terwijl het door de kompagnie Amboinezen te doorloopen terrein, uit natte terrasvormige rijstvelden bestond, waarop de artillerie zich niet dan zeer moeilijk zoude hebben kunnen bewegen. Achter de 3^e kolonne volgde de artillerie, bestaande uit de twee overige drieponders, twee houwitzers en vier mortieren van 11½ duim, zijnde twee mortieren van het reserve-park bij de batterij gevoegd; vervolgens de 2^e kolonne, en achter deze de 1^e, welke bepaaldelijk tot reserve bestemd was.

Met de noodige veiligheidsmaatregelen rukten de troepen, aldus geformeerd, naar *Bandar-Djawa*.

Voor het dorp gekomen zijnde, zond de Majoor BOERS, kommandant der 3^e kolonne, eene kompagnie in tirailleur links van den weg, terwijl de 2^e kolonne, die meer regts van den weg, in de rijstvelden positie genomen had, zulks insgelijks deed.

Deze twee kompagnien maakten zich spoedig meester van de voorgelegen heggen en het struikgewas, waarin zich eenige vijanden ophielden, onderwijl de artillerie, die zich voor het dorp en tusschen de 2^e en 3^e kolonne in batterij had gesteld, haar vuur tegen hetzelfde opende, met dat gevolg dat het voorste gedeelte van het dorp weldra in brand stond. De tirailleurs drongen hierop in hetzelfde, en verjoegen de vijanden die zich aldaar vertoonden.

De chef van den staf, die met de hem toegevoegde kompagnie ondertusschen langs de westzijde van het dorp was voortgerukt,

geen tegenstand ontmoetende, besloot het dorp meer te naderen, en, na hetzelfde vooraf door eenige vrijwilligers ter sluis te hebben doen opnemen, die het bericht bragten dat slechts weinige vijanden te zien waren, drong de kompagnie in het dorp, verjoeg de zich vertoonende vijanden en werd alzoo meester van dit gedeelte van hetzelfde.

Alle voorzigtigheidsmaatregelen in acht nemende, rukte meergemelde kompagnie al meer en meer voorwaarts, tot dat zij op den grooten weg kwam, en geen weerstand meer ontmoetende, volgde zij den weg naar *Singa-Radja*, hetgeen met te meer vertrouwen kon geschieden, vermits men de 3^e kolonne, die het dorp van de noordzijde was binnengerukt, zag opdagen, vergezeld van de sectie houwitzers.

De 2^e kolonne volgde deze met twee drieponders, terwijl de eerste aan den ingang van het dorp geposteerd bleef, bij zich hebbende de overblijvende twee drieponders en vier handmortieren.

Zonder verder eenigen tegenstand te ontmoeten, bereikte de nu weder als voorhoede opgestelde kompagnie Amboinezen den kraton van den Radja, verkende dien, zoo mede de belendende straten, welke bezet werden, onderwijl de twee kolonnen oprukten.

Alsnu meester zijnde van het geheel verlaten dorp *Singa-Radja* en den kraton, besloot de Luitl.-Kolonel BAKKER, om een en ander in den asch te leggen.

Dit geschied zijnde, waardoor aan de bevelen van het Gouvernement was voldaan, zijn de troepen in behoorlijke orde, tot aan strand teruggetrokken, en sloegen hun bivouac in het afgebrande dorp op.

De beveiliging van het bivouac werd aan de 2^e kolonne opgedragen, die de posten uitstelde, zoo als in de schets is aangegeven.

Even als den vorigen nacht, werden de posten weder aanhoudend gealarmeerd, doch geen ernstige aanvallen hadden zij te weerstaan.

De officieren en manschappen van de verschillende korpsen hebben zich in deze twee dagen lofwaardig gedragen; allen waren met de meeste geestdrift beziel, en door hun manmoedig gedrag, hebben zij den vijand uit al zijne positiën verdreven.

De Europesche flank-kompagnie van het 7^e bataillon, die bij den aanval op het dorp *Kadjangan*, dadelijk een aantal manschappen buiten gevecht kreeg, liet zich hierdoor niet ontmoedigen, maar bleef hardnekkig het gevecht volhouden, totdat de Majoor DE BRAUW, onder wiens orders deze braven stonden, de order tot aftrekken gaf.

Ook de Afrikaansche kompagnie van het 7^e bataillon, heeft zich bij den aanval op de vijandelijke versterkingen, over het ravijn, dapper gedragen; alle manschappen dezer kompagnie, stormden op den vijand los, en het was met moeite, dat hunne officieren dat gedeelte gesloten konden houden, wat bijeen behoorde te blijven.

De bediening van de berg-batterij, bijgestaan door het detachement sappeurs, heeft het ongelooflijke gedaan, om de stukken door de natte rijstvelden, terras op en af te brengen, en op de aangewezen plaatsen in batterij te stellen. Door haar goed aangebragt vuur, heeft de batterij, overal waar zij gebezigt is, den vijand uit zijne positiën verdreven; in één woord, zij heeft zeer veel bijgedragen tot de behaalde overwinning.

Alle overige troepen, zoo mede de hulptroepen, hebben insgelijks hunnen pligt gedaan; onverschrokken rukten de inlanders vooruit, wanneer zij in tirailleur gezonden werden, en moedig traden zij den vijand onder de oogen.

Van onze Marine moet gezegd worden, dat zij zeer veel bijgedragen heeft tot de overwinning op den 28sten behaald; want door haar vuur heeft zij eene afleiding bezorgd, die de taak onzer troepen vergemakkelijkte, terwijl de landing van het scheepsvolk een niet te miskennen nadeeligen invloed op de vijanden te weeg bragt.

In het bijzonder moet aangeteekend worden, dat de Kap^l.-Luit^l. ter Zee DE SMIT VAN DEN BROEKE, kommandant van de landingsdivisie, zich op eene lofwaardige wijze van zijne moeilijke taak gekwetend heeft, zijne goede verordeningen voor de landing, zoodat zijne hulpvaardigheid om de landtroepen met alles bij te staan, wat in zijn vermogen was, hebben zeer veel bijgedragen tot den goeden uitslag van de operatiën der landmagt, en dus ook tot de behaalde overwinning.

De verliezen welke wij op den 28sten geleden hebben, zijn:

Gesneuveld:

De 2^e Luitenant RADIN-DIEPOLEXONO, van de Maduresche hulptroepen.

2 Europeesche flankeurs } van het 7^e bataillon.
1 Inlandsch fuselier }
2 " fuseliers, van de Maduresche hulptroepen.

Gewond:

De Kapitein HAUTBOURG en de 1^e Luit^l.-Adjut^l. von STAMPA.

12 Europeesche Onder-offic^{rs}. en mansch. } van het 7^e bataillon.
4 Afrikaansche flankeurs. }
8 Inlandsche fuseliers. }
1 Amboineesch flankeur van het 14^e bataillon.
1 Europeesch kanonnier van de 6^e kompagnie.
2 Inlandsche fuseliers van de Maduresche hulptroepen.
1 " " van de Sumanapsche "

De Marine heeft de volgende verliezen gehad:

Gesneuveld.

2 Europeesche } Matrozen en Mariniers.
2 Inlandsche }

Gewond:

De Luitenant-ter-Zee 1^e kl. VAN HOOGENHUIZEN, en

De " 2^e kl. VREDE en DE JONGH.

18 Europeesche, en
2 Inlandsche schepelingen.

Op den 29sten hebben noch de landmagt, noch de marine eenige verliezen geleden.

Volgens berigten, die later ingekomen zijn, zouden de vijanden in de twee hiervoren gemelde dagen, plus minus 500 gesneuvelden en gekwetsten gehad hebben, een getal dat wel niet overdreven zal zijn, indien men in aanmerking neemt, dat zij behalve de weggevoerde dooden, over de honderd lijken achtergelaten, en eene menigte andere ten halve begraven hebben, die de gebivonacqueerde troepen tot overlast waren.

Ook heeft men, na het innemen van *Singa-Radja*, een breed spoor bloeds op den weg gezien, ten bewijze dat veel geblesseerden hier langs vervoerd zijn.

Als zegeteekenen van de behaalde overwinning, zijn 62 stukken van verschillend kaliber weggevoerd, die voor het grootste gedeelte in de gemaskeerde embrasuren van de borstwering aan den zeekant, in batterij stonden, en de overige in de rijstvelden.

In twee dagen is alzoo het pleit beslecht geworden. De magt waarop de overmoedige vorst van *Beliling* steunde, is vernietigd, en de overblijfselen daarvan zoodanig gedemoraliseerd, dat zij het niet ligt meer zullen wagen, om zich tegen onze geregelde krijgsmagt te meten, terwijl de vorst zelf met een klein gevolg zijne redding in de vlugt heeft moeten zoeken.

De gevolgen dezer overwinning hebben zich spoedig vertoond, want eenige dagen na de vernieling van zijn verblijf en van zijne voornaamste handelplaats, heeft de vorst van *Beliling* niet alleen de hem voorgelegde voorwaarden aangenomen en onderteekend, maar ook de vorst van *Karang-Assam*, die zich almede weerspanning tegen het Gouvernement had getoond, heeft de kracht onzer wapens niet afgewacht, om zijne onderwerping aan te bieden, maar is zelf gekomen, om het hem overgelegde traktaat te onderteekenen.

Men mag aannemen, dat de oppermagt van het Gouvernement in dezen archipel niet meer in twijfel zal getrokken worden, zelfs door die vorsten welke het minst genegen zijn geweest om die te erkennen. En waaraan is zulks te danken? Aan de veerkracht van den Gouverneur-Generaal ROCHUSSEN, die de beleediging, onze vlag aangedaan, niet ongewroken wilde laten; aan den ijver van den Luitenant-Generaal COCHUS, om met de weinige ter zijner beschikking zijnde middelen, zóódanige expeditie zamen te stellen en uit te rusten, dat het door den Gouverneur-Generaal verlangde doel bereikt werd; aan de goede maatregelen, welke door den Luit^l.-Kolonel BARKER en den Kapitein-Luitenant-ter-Zee DE SMIT VAN DEN BROEKE genomen zijn, om de hun opgedragen moeilijke taak te vervullen, en eindelijk aan de dapperheid der land- en zee-magt, welke gebezigd is om de overmoedigen te tuchtigen.

Velen, die men daarom onbevoegde beoordeelaars zoude mogen noemen, schatten de waarde van een wapenfeit, niet naar de uitkomst welke er door bevochten is, maar na de verliezen die de overwinnende partij geleden heeft; als dit laatste alleen tot maatstaf moet dienen, ja! dan heeft het Indisch leger niet veel roem behaald bij de laatste krijgsgesbeurtenis.

Doch neemt men tot maatstaf, wat zou hebben kunnen voortvloeijen uit eene neerlaag, dan voorzeker zal men dat vaak miskende leger regt doen wedervaren.

Immers, indien onze te *Beliling* gebezigde krijgsmagt overwonnen ware geworden, hetgeen niet ongewroken had mogen blijven, op straffe van weldra de oppermagt van het Gouvernement in de geheele kolonie miskend te zien, dan zou men genoodzaakt geweest zijn om eene veel sterkere expeditie dan de vorige naar Bali te zenden, daar voorzeker alle vorsten van dit eiland zouden hebben zamengespannen, om ons uit hun land te weeren, want de begoocheling, waarop onze invloed berustte, namelijk onze onverwinbaarheid, ware verloren.

Vastgesteld zijnde dat eene tweede expeditie gezonden moest worden, ontstaat natuurlijk de vraag, van waar men de noodige troepen zoude hebben moeten nemen.

Java is reeds zoo zwak bezet, dat het hoogst onvoorzigtig zoude zijn, om van daar nog eenige bataillons weg te nemen, en gesteld dat men er toe overging, om b. v. vier bataillons, die voor eene tweede expeditie volstrekt noodzakelijk zouden zijn, van Java te nemen, dan zou de aldaar overblijvende weerbare magt niet veel te beduiden hebben, niet alleen materieel, maar ook moreel beschouwd; want wij hebben reeds hiervoren gezien, dat wat de Europeanen betreft, de flank-kompagniën van de zoogenaamde veld-bataillons, alles behalve geschikt voor de velddienst kunnen genoemd worden.

Eene zifting van de te velde trekkende Europesche kompagniën, zou alzo onvermijdelijk zijn, om eene kern daar te stellen, zonder welke geene krijgsmagt in Indië bestaanbaar is, hetgeen natuurlijk ten koste van de op Java blijvende troepen zou moeten geschieden. En wat zou er dan op Java, tegenwoordig de hartader van het Moederland, overblijven, om dit eiland tegen inwendige beroeringen te beveiligen, die, wat men ook zeggen moge, steeds te verwachten zijn, indien er geene krijgsmagt bij de hand is om ze te beteugelen? Niets anders, dan eene zeer uiteenverspreide geringe krijgsmagt, bestaande uit ongeveer $\frac{1}{6}$ Inlanders en andere natien, en $\frac{1}{6}$ Europeanen, die voor het grootste gedeelte voor de velddienst ongeschikt zijn, of spoedig worden zouden.

Om van Sumatra of elders troepen af te nemen, daaraan valt niet te denken, want al deze etablissementen kunnen ze niet missen, daar ze reeds zoo schaars er van voorzien zijn.

Alles te zamen genomen, ziet men, dat de zege op Bali bevochten, het reeds aanzienlijk getal roemwaardige wapenfeiten van het Indische leger vermeerderd heeft.

Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal, scheen ook wel door drongen van het gewigt dat aan de behaalde overwinning moet gehecht worden, want hij heeft het niet beneden zich geacht, om de expeditie in persoon zijne gelukwenschen aan te bieden, zooals uit de bekende dag-order blijkbaar is.

Wij moeten ten slotte hier nog bijvoegen, dat de hiervoren gemelde gesneuvelden en gewonden, niet alleen de verliezen uitmaken welke de Balische expeditie geleden heeft, want het verblijf der landtroepen te *Beliling*, vóór het oprigten eener redoute, heeft ook offers gevraagd! Vier officieren en veertig à vijftig manschappen die gezond te *Beliling* waren aangekomen, zijn aan ziekte overleden, terwijl het grootste gedeelte der officieren en troepen, door koorts en dysenterieën zijn aangetast geworden, die hen in alle geval een geruimen tijd buiten de gelederen houden, indien ze al niet later aan de gevolgen bezwijken.

Dit zij alleen aangehaald om aan te toonen, dat onze troepen in campagne niet alleen vijanden in menschelijke gedaante hebben te bestrijden, maar dat ontberingen, ongemakken, invloed van het klimaat, en uit een en ander voortvloeiende ziekten, de geduchtste vijanden zijn, welke zij te vreezen hebben, wáár het oorlogstooneel in Indië ook geplaatst zij.

September 1846.

De vorenstaande aantekeningen waren, op het overschrijven na, reeds in de maand September tot de afzending gereed, toen de steller derzelve door eene zware ziekte (een gevolg van de Balische expeditie) is aangetast geworden, die hem zulks tot dusverre verhinderd heeft.

Intusschen heeft zich, helaas! hetgeen hiervoren omtrent den schadelijken invloed van het klimaat, enz. is gezegd, op eene treurige wijze nog meer bevestigd.

Nadat op den 10 Augustus de borstwering der redoute tot eene voldoende hoogte was opgetrokken, en destakken in batterij gesteld, zijn vijf kompagniën van het 7^e bataillon en de mobiele berg-batterij naar Batavia, alsmede de hulptroepen naar hunne respective standplaatsen teruggekeerd; als kunnende de verdere voltooiing der redoute goed-schiks aan de bescherming der achterblijvende vier kompagniën infanterie en detachementen artillerie en sappeurs overgelaten worden.

De troepen welke naar Batavia zijn teruggekeerd, hebben aldaar meer dan de helft van de officieren en manschappen ziek gehad, verscheidene zijn er bezweken.

Maar die troepen, aan wie het lot te beurt viel om te Bali achter te blijven, en die in het begin dezer maand te Sourabaya zijn teruggekeerd, behalve het gedeelte dat voor de bezetting der redoute bestemd is geworden, hebben op eene alldroevigste wijze moeten ondervinden, wat het te zeggen is, vier maanden lang op eene plaats te moeten verblijven, die in den oost-mousson allerongezondst is, daar de alsdan heerschende winden kwaadaardige koorts en aanbrengen, en zulks gepaard gaat met de ongemakken en privatiën van het bivouac-leven.

De gevolgen zijn dan ook geweest, dat alle officieren en manschappen, zonder onderscheid, achtereenvolgend door ernstige ziekten zijn aangetast geworden, zoodat men verplicht is geweest, om twee en eene halve kompagnie van het garnizoen van Sourabaya naar Bali te zenden, ter vervanging van de zoodanigen, wier evacuatie naar laatstgemelde plaats geen uitstel meer kon lijden.

Alles te zamen genomen heeft het Indische leger bij deze expeditie, tot dusverre, behalve de gesneuvelden, 7 officieren en over de 130 manschappen (waaronder werklieden) verloren.

Wij zullen niet gewagen van een aantal officieren en manschappen, die nu nog in de hospitalen verpleegd worden, en een geruimen tijd aan de gelederen onttrokken blijven, indien zij niet ten eenen male, ten gevolge van geschokte gezondheid, voor de dienst ongeschikt blijven.

Dit zij genoeg, om aan te toonen, dat de overwinning op Bali behaald, niet tot de goedkoope behoort, zooals personen, die zich beijveren, om de daden van het Indisch leger te declineren, maar al te dikwerf genegen zijn die te noemen.

Wij willen hopen, dat de hier beschrevene veldtocht, gevoegd bij zoovele andere roemrijke daden van het Indisch leger, onze kameraden van het Nederlandsche leger zal nopen, om niet meer, zooals weleer, met minachting op hetzelfde neêr te zien, maar zich zullen herinneren, dat ook hare verrigtingen, tot onderschraging dienen van NEDERLANDS EER EN WAPENROEM.

November 1846.

SCHETSEN, BEELDEN, PORTRETTE;
WAARHEID EN PHANTASIE.

I.

Nihil.

Nemo.

(Vervolg van N°. 10, 13de Deel.)

Wat zijn er toch wonderlijke menschen in de wereld: onlangs ontmoette ik een mijner vrienden — ik wil zeggen bekenden — een kolossale Lympaticus, door wiens aderen ongetwijfeld slechts zuiver water, en op zijn hoogst genomen kikvorschen-bloed kruipt. Hij trekt zich niets aan van alles wat er rondom hem voorvalt, zonder dat hij daarom zoo door en door stoicijnsch is; want als het hem persoonlijk betreft, schreeuwt hij hard genoeg, maar eer ook niet. De dagelijksche dienst verschaft hem de noodige lichaamsbeweging, en het is hem vrij onverschillig wat hij uitvoert, zoo het zijn verstand maar niet te boven gaat, en dit geschiedt slechts eens in de week, bij de theorie over veldverschansing of taktiek. Voor de rest rollen zijne dagen lui en lekker daarheen, en ware het hem niet om de schijven te doen, dan zou hij misschien nooit naar bevordering verlangen, want, zegt hij, «hooge boomen vangen veel wind.» Behalve deze spreuk, ligt er nog eene andere in zijnen mond bestorven, namelijk: «in veel wijsheid is veel verdriet.»

Deze snaak verhaalde mij dat hij eens naar mijnheer STERNE geïnformeerd had, want hij had de eer niet hem persoonlijk te kennen, zoo min als zijne schriften; het bevreemde hem echter, dat ik verlangd had om het talent van dien schrijver te bezitten, daar hij toch niets anders was dan een gevaarlijk hekelaar. NB. LAURENS STERNE, de geestige humorist, een gevaarlijk hekelaar. Dominé S., een gestudeerd man, had het hem gezegd, en er zelfs bijgevoegd, dat hij de Dominé's en de Officieren in gelijke mate had afgespiegeld. Het was gansch geen kameraadschappelijk denkbeeld van mij, om naar zulk eene gaaf te wenschen, en hij hoopte dat ik hem met rust en vrede zou laten, dewijl het mij paste om eerbied te hebben voor ouderen in rang. Het kostte aan dat oxhoofd op twee beenen ongelooflijk veel moeite om zulk eene lange rede te houden, en aangezien er uit een ledig vat niets te tappen is, brak ik het gesprek weldra af. Ik beloofde echter eerbied en ontzag aan dien waardigen krijger, die bijna evenveel campagnes gemaakt had als de muilezel van Prins EUGENIUS, en daarom ook even aanbevelenswaardig was.

Zijne woorden gaven mij niet te min stof tot denken. Arme YORICK, kan men u dan in het graf nog geen rust laten; gij zoudt twee standen beleedigd hebben, de een zoo eerwaardig en waartoe gij-zelf behoort, de ander zoo eervol, en waarover gij oom TOBIAS zoo hartelijk laat spreken; gij zoudt een gevaarlijk hekelaar geweest zijn, omdat gij in uwe gevoevolle schriften nu en dan op eene geestige wijze, sommige gebreken aangetoond

hebt, zonder de personen, veel minder de standen te beleedigen? Neen YORICK, ik herhaal het, men moet van u geen kwaad spreken, want gij zijt voor eeuwig mijn vriend geworden, sedert ik u het groote misdrijf kon vergeven dat gij een Engelschman zijt, de onderdaan eener regering, die, volgens een uwer landgenooten, in zijn zamenstel wel iets van den duivel moet hebben. Had men u slechts kortaf hekelaar genoemd, met achterlating van dat leelijke bijvoeglijk naamwoord, *gevaarlijk*, ik zou gezwegen hebben, hoewel deze titel bij velen niet tot aanbeveling strekt; thans echter zie ik mij genoodzaakt uwe partij ook als zoodanig te kiezen, en aan te toonen dat deze bezigheid aan u en anderen wel degelijk geoorloofd was.

In de eerste plaats gelieve men eene scherpe lijn te trekken tuschen hekel-, en schot- of schimpschriften. Die zich met het verwaardigen van de laatsten bezig houdt, is een afgunstige nijdig-aard, een giftige adder, die zich in de duisternis verschuilt, en hem vaak aantast dien hij vriend noemt. Hij duidt zijn slagtoffer zoodanig aan, dat niemand zich in den persoon kan vergissen; hij legt hem gebreken, ondeugden, en zelfs misdaden ten laste waaraan hij vreemd is; hij maakt hem niet bespottelijk, maar verachtelijk; hij berooft hem van zijnen goeden naam en van zijne eer, en werpt hem zóó, miskend, verongelijkt, ja diep rampzalig in het slijk neder. Neen, al is men ook werkelijk beleedigd door eenen enkelen, dan nog is het ongeoorloofd om de pen in gal te doopen, en dien éenen prijs te geven aan den haat der menigte. Dit is misbruik maken van de gave der natuur, dit verraad eene lage ziel.

Aan den hekelschrijver zijn de personen onschendbaar heilig, maar de gebreken der menschen en der standen, die noemt hij zijn eigendom, daarover maakt hij zich lustig. Onvermoeid randt hij ze aan, vooral zoo er geveinsdheid, eigenbaat en vooroordeelen onder schuilen, tot dat eindelijk de laatste flarden van een geleend en bedriegelijk hulsel verscheurd en vertrapt zijn.

De hekelaar kiest zich soms eenen denkbeeldigen persoon, wiens voorkomen en karakter hij naar den aard van zijn onderwerp schetst. Hij kent hem al de gebreken toe, die hij in een aantal anderen heeft opgemerkt; hij vergroot zelfs die gebreken met derzelve gevolgen, om ze des te sterker te doen uitkomen. Hij kleurt zijne schilderij met de levendigste verwen, maakt er zoo mogelijk eene geestige charge van, en hangt haar op eene zichtbare plaats ten toon, zoodat de voorbijganger haar moet opmerken.

Dikwijls ook geven zaken, die geheel anders plaats grijpen dan zij moesten en dan zij schijnen, hem aanleiding tot het schilderen van vermakelijke tafereelen, die de aandacht tot zich trekken van hen die bevoegd zijn om het misbruik te stuiten. Soms neemt hij, zonder iemand te benadeelen, zijne toevlugt tot het uitkramen van eenen logen, zóó monsterachtig, dat men hem met de handen kan tasten, soms tot eenen enkelen uitroep, eene eenvoudige aanwijzing, of tot bovenmatige loftuitingen, die de verzekering in zich bevatten, dat de hooggeprezene er zich niets van behoeft aan te trekken.

Hij overdrijft nu en dan, dit is zeker, zelfs ontziet hij zich niet om van het ongeval dat aan den vijgenhouten PRIAPUS van

HORATIUS overkwam (1), eenen donderslag te maken, maar die donderslag heeft soms een valsch alarm ten gevolge, en wat komt er al niet door een valsch alarm aan het daglicht?

Men kan niet ontkennen dat er door alle tijden heen ook satyres zijn geschreven tegen de gebreken van dezen of genen uitsluitend, maar ook dit kan geoorloofd zijn, indien bespottelijke aanmattingen van bespottelijke personen, die anderen tot nadeel strekken, daartoe aanleiding geven. Eene fraaije zaak inderdaad, wanneer het eerste leeghoofd het beste, dat zich door een gunstig toeval in het bezit van eenige tonnen gouds gesteld zag, daarom ongestraft met minachting zou mogen nederzien op mannen, die hem anders in honderd opzigten overschaduwden, maar die het lot zoo karig bedeelde, dat, ware die rijkard in hunne plaats, hij ter naauwernood zwijnenhoeder zou worden. Doch ook in dit geval is het hekelschrift wel scherp, maar nimmer grof en beleedigend; en ook dan zelfs tast het nooit iemands goeden naam of zeden aan, noch waagt het om te spotten met gebreken die onafhankelijk zijn van den wil des aangevallenen. Een hekelschrijver stelt nimmer iets op het papier dat hij zijnen tegenstander niet in het aangezicht zou durven zeggen. Er zijn een aantal woordspelingen die hoonend zijn, hoezeer de wet ze niet als zoodanig erkent. Hij die ze terneder schrijft en er voor terugdeinst, om ze onder getuigen te herhalen, maakt een lafhartig misbruik van de vrijheid van drukpers en verliest alle aanspraak op den naam van man van eer.

Misschien vraagt men of iedereen het regt heeft om te hekelen? Wel was het aan DEMOCRIET niet even goed geoorloofd om met de gebreken der menschen te lagchen, als aan HERACLIEET om daarover te huilen? Een jong proponent, die heden het vrolijke akademie-leven verlaat, vermeet zich morgen om aan grüsaards de les op te lezen; wie geeft hem daartoe het regt? Wie geeft aan menigen zedepreker de bevoegdheid, om ons ongeroepen de hardste waarheden te zeggen? Wie geeft mij het regt om pathetische verzoeken te schrijven tegen den hoogmoed, de zelfzucht, het wantrouwen en de gierigheid? Dit alles echter geschiedt dagelijks, en niemand verheft er zijne stem tegen, maar ook slechts hij, die geheel koud is voor het algemeen welzijn, kan den stelregel aankleven, dat men Gods water over Gods akker moet laten loopen.

Men heeft het den goeden STERNE nimmer verweten, dat hij zoo menigmaal van den kansel tegen de gebreken der menschen uitvoer, maar wel dat hij zich daarmede nu en dan vrolijk maakte, en enkele striemen met de geeselroede der satyre uitdeelde. Wanneer men nu uit zucht om te verbeteren, tegen die gebreken te velde trekt, zal men moeten toestemmen, dat het vrij onverschillig is, of zulks met een ernstig gelaat, dan wel met eenen lagchenden mond geschiedt. O, dit laatste is zelfs zoo heilzaam; zedeleeraars toch laat men beuzelen; die heeft men reeds zoo dikwijls gehoord, dat hunne woorden geen indruk meer maken; maar worden onze gebreken in een bespottelijk daglicht gesteld, dan spitsen wij de ooren, want wat wij ook verdragen kunnen, om belagchelijk te wezen, dat is niet uit te staan.

Ik beken het, niet ligt zal iemand toestemmen dat hij zijn eigen afbeeldsel voor oogen heeft; maar dit is een der grootste voorregten van den hekelschrijver. Even als Esorus op de kermis, vertoont hij aan een ieder het portret van zijn buurman, terwijl slechts weinige verstandigen zich-zelfen herkennen. Is het hem dus, gelijk den dienaren van Gods woord, met wie hij zich veilig gelijke roeping mag toekennen, niet altijd mogelijk om de zondaars onmiddellijk te verbeteren, zoo toont hij het kwaad ten minste aan, en bewerkt dikwijls dat de Phariseër niet voor den braven tollenaar getrokken wordt.

Er is eene soort van menschen die den hekelschrijver aanhoudend in zijn vaarwater zit; het zijn de achterdochtigen van aard. Met hen heeft hij meer moeite dan met alle anderen te zamen. Zij ontzeggen hem ieder greintje welwillendheid, toegeliefelijkheid of gevoel voor vriendschap, en noemen hem kortweg eenen zwartgalligen menschenhater, die overal kwaad ziet en ook de onschuldigste genoegens veroordeelt. Zijne woorden heeten laster; want door hunnen argwaan hooren zij nu en dan eene geheime stem die zegt: «dat geldt u,» ofschoon de schrijver hem niet eens kent, ja nooit gezien heeft. Zij zwijgen, maar naauwkeurig gaan zij zijn werk na; zij roemen den stijl, soms zelfs zijne geestigheid; zij bewonderen de keuze der onderwerpen, maar vinden toch hier een vlekje en ginds een kwalijk geplaatst woord; dáár is hij ongodsdienstig, en elders, als hij militair is, weinig ondergeschikt. Hij ontziet niemand, heden is het de beurt van mijnheer X, (want van hen-zelfen spreken zij niet) en 't is waar, die X is drommels aanmatigend, hij verbeeldt zich de wijsheid in pacht te hebben, en mag dus wel eens op de vingers getikt worden; maar, morgen kon die verwenschte schrijver in het hoofd krijgen, om zijne lastertaal over ons uit te braken, en wat dan? De maatschappij kwam in gevaar, niemand leefde langer gerust en in vrede — en zóó mijne lezers, lasteren zij hem, dien zij van laster beschuldigen; en in het voorbijgaan wordt ook die goede X gehavend, van wiens aanzijn den schrijver jota noch tittel bekend was.

Verder heeft hij nog met de grief te worstelen, dat een aantal zotten, die wanen dat iedereen zich met hen bezighoudt, den schoen willen aantrekken, die eigenlijk voor geen ezelschoef gesneden was, maar zulke langooeren moet men naar hartenlust laten balken; een hekelschrijver is geen ezeldrijver.

Aan iemand die ontevreden van natuur en kregelig van inborst is, die als een kwaad paard altijd van zich af bijt, of slaat waar hij maar raken kan; aan eenen zoodanigen kennen wij de bevoegdheid niet toe om te hekelen. Hij en zijns gelijken toch, zien ten allen tijde door een sterk vergrootglas, op alle mogelijke gebreken neder; en even als een bekwaam schilder, den persoon dien hij portretteren zal, steeds in een gunstig licht tracht te plaatsen, zoo weten zij behendig al het goede in de schaduw te stellen, om slechts het leelijke en wanstaltige te doen uitkomen.

Wij kennen de bevoegdheid om te hekelen niet toe aan hem die teleurgesteld werd, en in zijne belangen gekwetst is of meent te zijn. Hij is geen onpartijdig beoordeelaar; in een gemelijk oogenblik grijpt hij naar de pen, en randt personen en zaken aan, die misschien niet volmaakt zijn, maar die in bedaarder uren

(1) Zie HORATIUS, Lib. 1, Int. 8.

aan zijne hekelzucht zouden ontsnapt zijn. Bovendien spreekt hij slechts voor zich-zelf, hij bepleit zijne eigene zaak en neemt het publiek tot getuige, dat daarmede gewoonlijk niets te maken heeft.

Wij betwisten het regt om te hekelen, aan hem wiens gemoedsstemming lijdt onder de ongesteldheden van het ligchaam; molschoopen worden bergen in zijn oog en de kleine armzaligheden van het menschelijk leven, noemt hij gewigtige grieven. Het moge waar zijn wat JEAN PAUL beweert, dat de ziekte zelve dikwijls aan een boek helpt werken; dat de spanning van eenige in den onderbuik werkende winden, het geheele stelsel der beste wereld omver kan werpen; dat eene verslijmde maag welsprekende redeneringen tegen de weelde voortbrengt, en dat verhit bloed de satyre pepert met bijtend vernuft; wij echter houden het voor beter, om nimmer tot het publiek te spreken, dan met een kalm gemoed en van harte gezond.

Vraagt gij mij nu of die hekelaars van vroeger en later tijd, dan allen zulke volmaakte menschen waren, dan verwijst ik u naar de filosofen van weleer, die aan Koningen en Vorsten de les durfden oplezen, maar die niettemin door LUCIANUS werden geroskamd, dat hun de tranen over de wangen liepen. Ik verwijst u naar de Geestelijken der verschillende gezindheden, die u iederen Zondag over den hekel halen, maar die op hunne beurt door ERASMUS, VONDEL, RAENER en STERNE werden gehegeld. Indien men het goede slechts van volmaakten wilde aannemen, dan zou het er hier omlaag ellendig uitzien.

HORATIUS zelf liet zich gedurende de Saturnaliën, door zijnen slaaf DAVUS, wakker den mantel uitgeven, en toonde daardoor dat hij geenszins voor volmaakt wilde gehouden worden. Hij gispt zijnen voorganger LUCILIUS, den uitvinder der satyre, en zegt, zich daarover verdedigende: «Ik bid u, gij die kennis van deze zaken hebt, vindt gij niets berispenswaardig in den grooten HOMERUS? Heeft LUCILIUS zelf niets in de werken van den treurspeldichter ACCIUS misprezen? Lacht hij niet met eenige laffe en slechte verzen van ENNIUS; sprekende ondertusschen van zich, als van eenen die minder is dan zij die hij berispt.»

Dat het hier zoo goed als een hoofdvereischte is, om grondig bekend te zijn met de onderwerpen waarover men schrijft, zal wel geen betoog behoeven, doch er is meer in acht te nemen, men moet die onderwerpen ook met overleg weten te kiezen.

Schrijf ik namelijk satyres over bevorderingen bij keuze, of over uitgegeven ridderorders, dan loop ik gevaar dat de lezer zal wanen dat de afgunst, uit iedere letter, uit ieder komma en uit ieder punt naar hem opziet. Ben ik een oud' vrijer of gehuwd, maar geen deelgenoot van het weduwenfonds, en ga ik die instelling hekelen, omdat ik er evenwel voor moet bijdragen, dan heb ik kans dat de lezer uitroept: «eigenbelang en anders niet.» Vit een luitenant, die met ieder dienstuitstapje geld moet bijpassen, in het belang der schatkist, op de betrekkelijk hooge reisdelden der generaals, dan heeft hij hetzelfde verwijt te wachten. Het is immers veel beter om kort en goed te zeggen: ik ben een verdienstelijk man en daarom moest ik bevorderd en gedecoreerd worden; of, ik wil niet voor een ander betalen, want niemand doet het voor mij, en als gij die H.H. Generaals wat minder gaaft, dan zou ik wat meer kunnen krijgen.

Sommige, en vooral zeer jonge lieden, zijn van meening dat het hekelschrift niemand behoort te verschoonen. Dit komt misschien daar vandaan, dat er eigenlijk nog niemand is van wien zij verschooning kunnen vorderen. Personen en instellingen echter, die voor de maatschappij slechts nuttig en heilzaam werken, zoolang zij achting en eerbied genieten, moet men nimmer onbesuisd en met eene vermetele hand aantasten. Zijn zij niet, gelijk men regt had ze te wenschen, des te erger, maar door ze te bespotten, wordt het kwaad slechts grooter, en vaak ongeneeslijk. Hiermede willen wij evenwel in geen deele te kennen geven, dat het ongeoorloofd zoude zijn, om over hoogere rangen te spreken, dan die welke men zelf in de zamenleving bekleedt. Wij hebben thans den aard van het hekelschrift genoeg ontwikkeld, om hem, die dit gevoelen aankleeft, zoo hij militair is, rondborstig te durven aanraden, om het beschaafde leger van het vrije Nederland te verlaten, en dienst te gaan nemen onder den Oostenrijkschen korporaalstok.

Enkele zaken ook zijn vatbaar om gehegeld te worden, naarmate de omstandigheden waarin men ze ontmoet, of waarmede zij in verband staan. Bijv. het is zeer natuurlijk, dat er in de dienstcorrespondentie een zekere kenmerkende stijl heerscht, en dat er bepaalde woorden en uitdrukkingen in gebezigd worden, want zulks bevordert korthed en duidelijkheid. Het is evenwel niet natuurlijk, en zelfs in hooge mate bespottelijk, dat sommigen zoo weinig smaak en oordeel bezitten, dat zij zich van een en ander in hunne bijzondere brieven niet weten te onthouden. Het is niet natuurlijk, en het verdient geroskamd te worden, dat sommige korpsen eenen geheel eigenen kanselarij-stijl hebben, die, om van de taalfouten te zwijgen, vaak overladen is met zulke wonderlijke misgeboorten van woorden, dat een oningewijde er moeijelijk hoogte van kan krijgen, en dat een vreemdeling, die zich op de Nederlandsche taal heeft toegelegd, verbaasd staat over onze aanmatiging om die taal rijk te noemen. Het is dus hier geenszins de officiële stijl, maar wel de misbruiken die er van gemaakt worden en die er in heerschen, welke berisping verdienen.

Om alles te zeggen wat men weet en wat men ziet, daarvoor hebben wij elders reeds gewaarschuwd met de woorden van vader CARs. Er zijn er die dit pligt noemen, maar wij heeten het fanatisme, want dit kan in het schrijven zoo goed heerschen als in de Godsdienst, en hier even als dáár, brengt het den bezetenen slechts nadeel en niemand voordeel aan.

Alles wat met gepaste middelen tot verbetering strekt, is nuttig, dus ook het hekelschrift; maar in Nederland, waar gedurende den vrede alle standen genegen zijn om ons te hekelen, dáár vooral is het nuttig, ja noodzakelijk, dat wij zelve hen den pas afsnijden, en toonen dat wij geenszins zulke ingebeelde botterikken zijn, als waarvoor sommigen ons willen doen doorgaan (1).

De arme PARIJA in *la Chaumière Indienne*, is ons volmaakt evenbeeld. De vergelijking moge oud en afgesleten zijn, maar zij blijft waar, en al heeft de wegslepene BERNARDIN DE ST.-PIERRE dien PUNIX met de verhevenste wijsheid begiftigd, hij hield daarop niet op te zijn, een veracht en verstooten schepsel, dat zijn geluk

(1) Ik denk nog aan luitenant Ossnoea, uit het gevallen toneelspel, *de Nichten*.

in eene eenzame woestenij moest zoeken. Even als de gehaate *PARIA*, zijn wij onder het volk van Nederland; wij vormen eene eigene kaste, die door weinigen verdedigd, maar door velen aangerand wordt. Een billijke trots, het hoogschatten van den eervollen stand dien wij bekleeden, spoort ons aan om dien hoon met verachting te beantwoorden, en zóó blijven wij, ten spijt der verlichting, ongekend en ongewaardeerd, uit den kring van het groote vaderlandsche gezin gesloten.

Zekerlijk staat het niet aan ons, om die grief te doen ophouden; wetten en instellingen, alles dient er naar gewijzigd te worden; maar zelfs als ondergeschikte werktuigen in duistere rangen, kunnen wij toch woekeren met de talenten die de natuur ons schonk, en die dienstbaar maken tot het leveren van fiks geteekende beelden van ons doen en laten. Wij moeten ons aan het volk bekend maken, en het is duidelijk, dat zulks niet kan geschieden met dorre vertoogen van wetenschappelijken aard, die slechts gelezen worden door hen, tot wier bevoegdheid zij behooren, maar wel met schetsen, waarin wij met onze ware gebreken en deugden, en met onze ware neigingen, wenschen en behoeften voorgesteld worden. In één woord, wij moeten eene wezentlijke militaire litteratuur stichten, in derzelve gebreken omvang; dit is het, waaraan wij behoefte hebben; dit is de weg, waar langs de natie in onze woning moet worden binnengeleid; doch dan moeten wij die woning ook duchtig reinigen, opdat zij geen schadelijke indrukken vandaar medeneeme. En mogt er dan hier en elders een vlekje overblijven, in 's Hemels naam, welk beschaafd en eerlijk man zal hem hoonen, die, alle verwaandheid ter zijde zettende, met gullen mond bekeert: ik heb gezondigd.

Ten anderen zal toch wel niemand willen beweeren, dat wij volmaakt zijn; in onzen stand, waar zooveel stiptheid gevorderd wordt, geven geringe afwijkingen reeds aanleiding tot misbruiken, waaronder velen lijden. Deze afwijkingen kunnen dikwerf onwillekeurig ingeslopen zijn; zwijgt men nu, dan blijft men lijden, men wordt ontevreden, gaat morren, en de schoonste instelling kan later den kwaden indruk niet wegnemen, die door een klein, maar langdurig misbruik ontstaan is. Ik weet het, dat er nog andere middelen aanwezig zijn, om misbruiken ter kennis van bevoegde magten te brengen, dan juist het hekelschrift; men kan ook regstreeks en openlijk rapport maken, of wel anonyme brieven schrijven; maar het eerste is slechts in weinige gevallen noodzakelijk, dikwerf gevaarlijk en niet altijd even ridderlijk, terwijl het laatste stellig laaghartig is. Eene geestige satyre daarentegen, doet de overtreders menigmaal reeds van zelve binnen de palen van hunnen pligt treden, zonder dat het noodig is dat iemand er zich verder mede bemoeit; zij waarschuwt hen die onwetend en ter goeder trouw dwaalden, en berokkent aan niemand nuttelooze verdrietelikheden; het is dus een middel even afdoende en wel zoo kameraadschappelijk als eenig ander.

Er zijn vreesachtigen van aard, die gelooven zouden zich-zelfen te beuadeelen, wanneer zij zich op het gebied der satyre waagden; maar weten deze kleinhartigen dan niet, dat *LUCILIUS* en *TERENTIUS* gemeenzaam verkeerden met den consul *LELIUS* en den grooten *SCIPIO*; dat *HORATIUS* de vriend was van *MAECENAS*, en in hooge achting stond bij Keizer *AUGUSTUS*; dat *LUCIANUS* door zijne tijd-

genooten geëerd en door *MARCUS AURELIUS* met eene aanzienlijke betrekking begiftigd werd; dat *ERASMUS* door al de grooten der wereld met opeke armen werd ontvangen, en dat Koningen en de Keizer elkander de eer betwisten, om hem in hunne dienst te hebben; dat *BOLEAU* van zich-zelfen getuigt: «*Que plus d'un grand l'aima jusques à la tendresse;*» en in één woord, dat de ware grootheid ook groot denkt en groot handelt. Het is inderdaad geene lofrede die men op de hoogere rangen en standen van zijn vaderland houdt, wanneer men veronderstelt, dat zij kleingeestig genoeg zijn, om alles op zich te willen toepassen, wat in het algemeen gezegd word. De scherpste satyre kan niet zoo hatelijk zijn, als de hoon in deze veronderstelling opgesloten. Wij hebben die achterdochtigen en die zotten, die overal en altijd tegen het hekelschrift uitvaren, reeds doen kennen; en zou men die willen zoeken onder mannen, zóó hoog geplaatst, dat zij invloed op onze toekomst kunnen uitoefenen? Waarlijk, men beveelt zich bij hen aan. Neen, *aquila non captant muscas*, wij koesteren in dat opzigt betere denkbeelden, en wij zouden ons onwaardig achten om *LAURENS STERNE* en het hekelschrift te verdedigen, wanneer juist deze verdediging datgene moest bevatten, waaraan de eene zoowel het andere ten allen tijde vreemd bleven, namelijk *LASTER*.

PROEVE

TER OPRUIMING EENER PALISSADERING DOOR MIDDEL
VAN BUSKRUID, GENOMEN DOOR DE KADETTEN DER
GENIE VAN DE KONINKLIJKE MILITAIRE AKADE-
MIE, IN HET KADETTEN-KAMP, IN DE MAAND
JULIJ 1843.

Reeds in het jaar 1840, had men bij eene dergelijke gelegenheid eene zoodanige proeve genomen, die in het bovengenoemde jaar zoude herhaald worden; ten eerste om te onderzoeken, of de vroeger verkregene, vrij gunstig uitgevallene resultaten, onder andere omstandigheden, dezelve zouden wezen, ten anderen, om de in het kamp vereenigde Kadetten van alle wapenen, praktisch te onderrigten in het vernielend vermogen van onstoken buskruid, en alzoo hun vindings-vermogen te scherpen op de hulpmiddelen, welke men met buskruid kan aanwenden in het opruimen van beletselen.

Tot dat einde werd door de Kadetten eene elf ellen lange rei palissaden geplaatst. Deze palissaden waren nagenoeg drie ellen lang, stonden ter diepte van één el in den grond, en waren op zestig duimen van boven verbonden door eene gording.

De palissaden werden goed vast aangeaard, en bleven eenige dagen staan. Zij waren van dennenhout, doch oud en hadden over het algemeen reeds veel door den invloed van het weder geleden.

Acht dagen daarna had de voorgenomene proef werkelijk plaats. Achter den vijftienden palissaad, van den regter vleugel afgerekend, werd eene aardzak met 10 Ned. ponden buskruid gevuld, op 0,50 el diepte in den grond, tegen den palissaad aangelegd, en vervolgens de opening weder aangevuld en vast aangestampt. De ontsteking geschiedde door middel van gezwinde lont, welke met het eene uiteinde in de kruidzak vastgemaakt was, en verder door middel van eenen papieren koker, boven den grond uit-

kwam, alwaar aan het andere uiteinde een stukje zonder vastgebonden was, hetwelk aangestoken werd, zoodat de aansteker nog tijd had om zich te verwijderen, alvorens het vuur aan de gewinde lont en buskruidlading medegedeeld werd.

Door de ontploffing van het buskruid werden dertien stuks palissaden geheel afgebroken en ten deele verbrijzeld; de stukken werden tot op 60 ellen voor en achter de palissadering geworpen.

De gording waarmede deze palissaden verbonden waren, werd tot op 16 ellen afstands weggeslingerd. De opening in de palissadering was nagenoeg 3 ellen breed en dus wijd genoeg om er door henen met kracht in het inwendige van het werk, waarvan de palissadering de keelsluiting voorstelde, te dringen, en er zich meester van te maken.

De grond waar de palissaden gestaan hadden, was zoodanig omgewoeld, dat er eene geul ontstaan was van ongeveer 60 duimen diepte.

Eene dergelijke in een vroeger jaar genomen proef (1840) gaf ten opzichte van de rigting der weggeworpene palissaden, eene eenigzins verschillende uitkomst met de tegenwoordige proef, zijnde alstoen de stukken der palissaden naar buiten, en dus naar de vermeende zijde des vijands gevlogen; terwijl nu ook vele stukken naar achteren geslingerd zijn geworden. — De reden moet misschien daarin gevonden worden, dat alstoen de palissaden van gezond en sterk eikenhout waren; terwijl zij thans uit oud denenhout bestonden en gedeeltelijk reeds aanmerklijk verweerd waren, hetgeen eene gemakkelijker afbreking en daardoor misschien eene meer scheppende uitwerking op de palissaden heeft veroorzaakt.

Bij de op deze eerste volgende tweede proef, werd tegen den middelsten palissaad der nog staan geblevene palissadering, een kruidzak met 13 Ned. ponden buskruid boven op den grond gelegd en met vijf gevulde aardzakken overdekt. — De ontsteking geschiedde op dezelfde wijze als boven. — Elf palissaden werden bij de ontbranding grootendeels bij den grond afgebroken en de stukken tot op 50 ellen afstands geworpen.

De uitwerking had thans alleen naar de vermeende zijde des vijands plaats; wordende er geen enkel stuk palissaad achter de palissadering gevonden. De opening in de palissadering was ongeveer 2,30 breed; terwijl er een geul van nagenoeg 50 duimen diepte gevormd was.

Deze laatste proef heeft doen zien, dat de hoeveelheid buskruid van 13 Ned. ponden, meer uitwerking had dan die van 20 Ned. ponden, welke volgens VILLENEUVE in zijn *Manuel Pratique du Mineur*, voorgeschreven wordt, en waarmede slechts 4 à 5 palissaden zouden uitgeworpen worden. — Bij de proef in 1840 genomen, werden 20 Ned. ponden buskruid genomen, waarmede slechts 9 palissaden verbroken werden; doch gelijk boven reeds is aangemerkt, bestonden alstoen de palissaden uit sterk eikenhout, en zijn dus de beide proeven moeilijk met elkander te vergelijken.

BIBLIOGRAPHIE

VAN DE NIEUWST UITGEKOMEN MILITAIRE WERKEN.

Story of the battle of Waterloo, by the Rev. G. R. GLEIG, in 8° (303 F.) London 1847.

Aperçus sur quelques détails de la guerre, par le général BUGAUD, in 8°. (137 F.) Paris 1846.

Dictionnaire de la justice militaire, par DU MESNIL, chef de bataillon. f 4,10.

Corps de droit pénal militaire, par P. A. F. GÉRARD, substitut d'auditeur général à la haute cour de justice militaire, chargé des affaires de législation et de jurisprudence au ministère de la guerre en Belgique. f 6,60.

De la fortification et de la défense des grandes places, par C. A. WITTICH, Major, chef de section de l'artillerie Prussienne. Traduit de l'allemand par Ed. DE LA BARRE DUPARCO, capitaine du génie. Avec planche. f 2,20.

Géométrie descriptive, par G. MONGE; suivie d'une théorie des ombres et de la perspective, extraite des papiers de l'auteur, par M. BAISSON, ancien élève de l'école polytechnique, Inspecteur divisionnaire des Ponts et Chaussées. Septième édition. Avec planches. f 6,70.

Traité du dessin géométrique, ou exposition complète de l'art du dessin linéaire, de la construction des ombres et du lavis, à l'usage des Industriels, des savants et de ceux qui veulent s'instruire sans le secours de maîtres et spécialement destiné pour l'enseignement dans les écoles royales d'artillerie Prussienne, par M. BURG, capitaine Professeur à l'école royale d'artillerie et du génie. Deuxième édition, complètement refondue et augmentée. Traduit de l'allemand par le Dr. REGNIER. Avec atlas de 30 planches. f 13,75.

Taktik der Infanterie und Cavalerie, zum Gebrauche für Offiziere aller Grade und Waffen, bearbeitet von Pz. Neue umgearbeitete Ausgabe, 1^r Band in 8° (373 S.) Adorf 1847.

Grundzüge der allgemeinen Artilleriewissenschaft, bearbeitet durch F. W. SCHEUENLEIN, 1^r Theil. (Die Lehre von der Wirkung. Erster Haupt-Abschnitt der allgemeinen Artilleriewissenschaft) in 8° 424 S.) Berlin 1846. f 3,80.

Terrainlehre für Offiziere aller Waffen. Zum Selbststudium so wie zum Gebrauche für Militair Schulen, von E. v. A., Hauptman der Art., in 8°. Halle 1847. 15 N. Gr.

Betrachtungen über die sittlichen Elemente des Kriegerstandes, von A. Fr. v. FORSTNER, in 8°. Berlin 1847. 20 Sgr.

Von einem Deutschen Soldaten, in 8°. Leipzig 1847. 1 Thlr. 18 N. Gr. Anleitung zur gründlichen und möglichst baldigen moralischen und dienstlichen Ausbildung des Infanteristen, in 8°. Wien 1847. 16 Kr. K. M.

De beoordeelaars der begroting van oorlog beoordeeld, in 8° (45 Blz.) Amst. 1847. 60 Cts.

Beschouwingen over de begroting van oorlog, getoetst aan de verdediging des vaderlands en den staat der geldmiddelen, in 8° (197 Blz.) Amst. 1847. f 1,30.

Beschrijving eener geblindeerde batterij, naar de denkbeelden van den Luit.-Kolonel A. W. DE BRUIJN en den Majoor-Ingenieur J. G. W. MERKES VAN GENDT, zamengesteld en goedgekeurd door het Departement van Oorlog. Met twee groote uitslaande platen. f 0,80.

ERRATA.

Bladz. 14, 1 ^e kolom, regel 18 v. o.	staat: veroordeelt ons;	lees: veroordeelt.
» » 2 ^e » » 7 » »	factuur;	» faction.
» 13, 2 ^e » » 10 v. b. »	oorlogsstorm;	» eerste oorlogsstorm.
» » 2 ^e » » 14 » »	die dus;	» die divn.
» 16, 1 ^e » » 21 » »	of laatste der;	» der.
» 17, 1 ^e » » 19 v. o. »	hij ons;	» bij van ons.

BILLAGG I.

INDHOLDENDE FOR DEN NIELS AARHUS BEKENDTE, 1847.

INDHOLDENDE FOR DEN NIELS AARHUS BEKENDTE, 1847.

Indholdet af den næste... A. M. Andersen... B. M. Andersen... C. M. Andersen... D. M. Andersen... E. M. Andersen... F. M. Andersen... G. M. Andersen... H. M. Andersen... I. M. Andersen... K. M. Andersen... L. M. Andersen... M. M. Andersen... N. M. Andersen... O. M. Andersen... P. M. Andersen... Q. M. Andersen... R. M. Andersen... S. M. Andersen... T. M. Andersen... U. M. Andersen... V. M. Andersen... W. M. Andersen... X. M. Andersen... Y. M. Andersen... Z. M. Andersen...

Indholdet af den næste... A. M. Andersen... B. M. Andersen... C. M. Andersen... D. M. Andersen... E. M. Andersen... F. M. Andersen... G. M. Andersen... H. M. Andersen... I. M. Andersen... K. M. Andersen... L. M. Andersen... M. M. Andersen... N. M. Andersen... O. M. Andersen... P. M. Andersen... Q. M. Andersen... R. M. Andersen... S. M. Andersen... T. M. Andersen... U. M. Andersen... V. M. Andersen... W. M. Andersen... X. M. Andersen... Y. M. Andersen... Z. M. Andersen...

Indholdet af den næste... A. M. Andersen... B. M. Andersen... C. M. Andersen... D. M. Andersen... E. M. Andersen... F. M. Andersen... G. M. Andersen... H. M. Andersen... I. M. Andersen... K. M. Andersen... L. M. Andersen... M. M. Andersen... N. M. Andersen... O. M. Andersen... P. M. Andersen... Q. M. Andersen... R. M. Andersen... S. M. Andersen... T. M. Andersen... U. M. Andersen... V. M. Andersen... W. M. Andersen... X. M. Andersen... Y. M. Andersen... Z. M. Andersen...

BIJLAGE I.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 16de DEEL, N°. 1.

Maand Julij 1847.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot komm. der reserve-brigade en belast met de functiën van Gouverneur der Residentie en provincialen komm. van Zuid-Holland: de gen.-maj. F. B. B^{on} van Gagern. Bij het 1ste reg. inf., tot bat.-adj.: de 1ste luit. J. C. M. B^{on} van Lijnden, van het 7de reg. inf. Bij het 8ste reg. inf., tot bat.-adj.: de 2de luit. P. L. F. G. Plaat, van het korps. Bij het wap. der inf., tot 2de luit^e.: bij het 1ste reg. inf.: de kadet B. J. F. Prager, herkomstig van de K. M. Akademie. Bij het 2de reg. inf.: de kadets J. C. Smissaert, C. J. J. Bijleveld en A. T. Engelbert van Bevervoorde, allen herkomstig van de K. M. Akademie, mitsgaders den serg.-tit. F. G. F. L. Charlier, van het 7de reg. inf. Bij het 3de reg. inf.: de kadets B. T. P. J. van Heel, L. P. van der Beek en F. J. van den Bergh, allen herkomstig van de K. M. Akademie, mitsgaders den serg.-tit. W. A. L. Nierdt en den serg. G. H. J. Grouw, beiden van het korps. Bij het 4de reg. inf.: de serg. F. C. Kruyt, de serg.-tit. W. J. H. G. Keetell, en de sergⁿ. J. A. Timmerman, B. J. V. Vink, A. J. Krafft en H. P. van Walt, de eerste, tweede en vierde van het 3de, de vijfde van het 1ste en de derde en laatstgenoemde van het 6de reg. inf. Bij het 5de reg. inf.: de kadet Jonkh. C. H. F. Dumonceau, herkomstig van de K. M. Akademie, mitsgaders den serg. J. A. Biorn, den serg.-tit. P. A. J. Veerman en den serg. H. C. Mecima, allen van het korps. Bij het 6de reg. inf.: den serg. E. R. Goteling, van het korps. Bij het 7de reg. inf.: de sergⁿ.-tit. C. Jongelijn, F. J. G. W. Leers en H. F. K. van Overveldt, mitsgaders den serg. M. A. Raphels, de eerste en laatste van het 1ste, de tweede van [het korps en de derde

van het 2de reg. inf. Bij het 8ste reg. inf.: de kadets A. M. Sierevelt en A. W. C. Ongerboer, beiden herkomstig van de K. M. Akademie, mitsgaders de sergⁿ. G. M. van de Pol en W. E. Thomey, de eerste van het korps en de laatstgenoemde van het 1ste reg. inf. Bij het wap. der kav.: tot 2den luit., bij het 3de reg. drag.: de kadet E. D. Bakker. Bij het 2de reg. lans.: den kadet G. Holtius, beiden herkomstig van de K. M. Akademie. Bij het wap. der art.: tot 2de luit^e., bij het 3de reg. art.: de kadets J. W. J. Zegers Rijser, Jonkh. L. de Casembroot, P. L. Verschoor en J. W. L. Gerard van Sysen, allen herkomstig van de K. M. Akademie. Bij het korps ing., min. en sapp., tot 2de luit^e.: de kadets W. Schut en A. Baud, beiden herkomstig van de K. M. Akademie. Bij het wap. der inf. van het leger in Oost-Indië, tot 2de luit^e.: de kadets P. T. Prager, J. P. B^{on} van Eck, J. W. F. F. Essers, L. C. van Dijk en L. de Lima, herkomstig van de K. M. Akademie, mitsgaders den serg.-tit. J. W. Riesz, van het 3de reg. art. Bij het wap. der art. in Oost-Indië, tot 2de luit^e.: de kadets H. N. Lindwurm, E. H. W. Ubbens en D. Straatman, herkomstig van de K. M. Akademie. Bij het wap. der genie en sappeurs in Oost-Indië, tot 2de luit^e.: de kadets D. Maarschalk, L. L. André en A. Stijman, herkomstig van de K. M. Akademie.

Verplaatsingen.

De 2de luit.-magazijnm. der art. van de 3de kl. J. J. Bergansius, van Bath naar Hellevoetsluis. De 2de luit.-magazijnm. der art. van de 3de kl. L. Vetzo, van Hellevoetsluis naar Bath. Bij het 2de reg. drag.: de 2de luit. K. W. H. Goetz, van het 3de reg. lansiers.

Eervol ontslagen.

De offic. van gez. der 3de kl. A. Aschheim, bestemd voor de dienst in Oost-Indië.

BIJLAGE II.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 16de DEEL, N°. 2.

Maand Augustus 1847.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Bij den gen. staf, tot kap. der 3de klasse: de 1ste luit. J. H. W. le Clercq, van den gen. staf. Tot officⁿ. van gez. der 1ste kl.: de officⁿ. van gez. der 2de kl. J. M. E. van Ghert, L. F. Persille en J. C. Grotendorst.

Verplaatsingen.

Bij het 2de reg. art.: de 1ste luit. J. G. Bouwens van Horsen, van het 3de reg. art. Bij het 3de reg. art.: de 1ste luit. S. Pijpers, van het 2de reg. art. De 1ste luit-

ing. F. A. Vaillant, van Gorinchem naar Naarden. De offic. van gez. der 2de kl. H. van Everdingen, van Utrecht naar Leeuwarden. De officⁿ. van gez. der 3de kl. H. Cales, van Alkmaar naar Nijmegen. P. M. Alder, van Nijmegen naar Zutphen. A. van der Ramhorst de Brouwer, van Breda naar Alkmaar. J. de Wit, van Zutphen naar Deventer.

Gepensionneerd.

De kap. der 2de kl. bij het 2de reg. art. J. Jooss, belast met het materieel, te Naarden. De adjunct-paarden-arts op non-activiteit F. C. E. van Steenacker.

Overleden.

De ritmeester A. T. F. van Ingen, van het 2de reg. lansiers.

J. EGALIBI

1857

BILLAGEN

BEREICHUNG DER WILHELMEN RECTOR. 1857, N. 2.

Monat Augustus 1857

VEREINIGTE UNIVERSITÄT GIESSEN

ing. N. A. Vahlant, van Guntlingen naar Nieuwe, De offic.
van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERBLYFENDE BIJ
VERANDELIJINGEN VAN DE W. H. VAN KESTEREN
DE OFFIC. VAN DER 2DE A. H. VAN KESTEREN, VAN
UTRECHT NAAR LEUVEN, DE OFFIC. VAN DER 2DE A. H. CASTE,
VAN ALKMAAR NAAR NIJMEGEN, F. M. AKER, VAN NIJMEGEN
NAAR KÖLN, A. VAN DER HAMONT DE HEER, VAN DORDRECHT
NAAR UTRECHT, J. DE W. H. VAN KESTEREN NAAR DORDRECHT.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.

De offic. van der 2de A. H. van Kesteren, van Utrecht naar
Leuven, De offic. van der 2de A. H. Caste, van
Alkmaar naar Nijmegen, F. M. Aker, van Nijmegen naar
Köln, A. van der Hamont de Heer, van Dordrecht
naar Utrecht, J. de W. H. van Kesteren naar Dordrecht.